



Leater.

№ 7 (9)

OKTOOBER

1935

TEATER

LAVAKUNSTI JA -KIRJANDUSE KUUKIRI

PEATOIMETAJA PAUL OLAK

Toimetuse juhend: A. Adson, O. Aloe, Ed. Hubel,
H. Kompus, V. Mettus, P. Põldroos

Tegev ja vastutav toimetaja: Ed. Reining

J ilmub üks kord kuus, välja arvatud juuni, juuli ja august
Aastakäik Kr. 2.—

Üksik number

25

sentil

Toimetuse aadress: Tallinn, postkast 357

SISUKORD:

E. Undla — Operetiloomingu võimalusist	Lhk. 241
R. Kangro-Pool — Vanemuse ümber	» 243
V. S. — Arutlusi teatrist ja koolist	» 247
L. Künnapas — Ketserlikke ääremärkusi	» 248
V. Mettus — Teatriselts „Estonia“ 70. juubellaastal	» 249
R. Sirge — Varsavi teatriorganisatsioon ja „tähed“	» 253
In memoriam — Alexis Ormusson	» 255
A. Üksip — Ants Lauter	» 256
R. Kangro-Pool — Paul Sepp	» 257
V. Mettus — Aleksander Mägi	» 259
O. Kurmiste — Lency Rõmmer	» 260
Töölisteater 1934/35. a. hooajal	» 261
Teatriite töömallid:	
Draamastuudio teater	» 262
Töölisteater	» 263
Narva teater	» 264
Kuressaare teater	» 265
Endla teater	» 267
Ugala teater	» 267
Kandle teater	» 267
Vahelugemisi teatrist ja teatrirahvast	» 268
Kroonika	» 271
Kirjad toimetusele	» 272

Kaanel näitejuht ja lavastaja Paul Sepp — J. Savadski visand.

Väljaandja: Eesti Kutseliste Teatritegelaste Ühing, Tallinn, Kunstihoone



Operetiloomingu võimafusist

Elf Uudla

Opereti-küsimus on taas tõusnud akuutselt päevakorrale. Meie operetikultuuri lavastustehniline ja mänguline tase on tunnustusväärne, kuid etteheidete osaliseks saab ettekantavate operettide sisuline külg, šabloonilisus, ideoloogiline väärtusetus ja sobimatus meie mentaliteedile. Seega haarab vaidlus opereti repertuaari, eeskätt tõstab aga lahendust nõudvalt päevakorrade algupärase opereti loomise eeldused ja väljavaated arenguks. Need on küsimused, mis vajavad ulatuslikku debateerimist.

Seepärast annab toimetus meeleldi ruumi vaidluskorras alljärgnevale kirjutusele ja loodab, et sõnavõtt selles küsimuses areneb vajaliselt elavaks ja viljakaks.

Toimetus.

Tõde elus on nagu x ruutvõrrandis — ta vajab keerulist leidmist. See pole veel kõik. Peremehe tõde on suuresti lahkuminev sulase tõest. Sellega on öeldud, et komponendina tõejuurimisel tuleb arvestada tõejuurija positsiooni elus.

Kui võtta eeldusena, et äärmused leiavad intensiivset tähelepanu, siis on selge, et sellest tulebki — kõneleme konkreetsest asjast — et rohkem kui ükski teine lavakirjanduse liik on operett tekitanud mõtete ja vaadete ristlainetust.

Need read ei taha endale võtta tänamatu osa — esitada vaateid operetile kottakuuluvuse seisukohalt, vaid püüavad juurida tõde reaalseilt loomispõhjuslikult ja loomistehniliselt positsioonidelt. Küsimus on küllalt kaaluv, et sellele raisata ajakirja kallist ruumi. Seejuures tulevad arvesse ainult tänapäeva nõuded ja võimalused. Tuleviku jaoks ei oma mingit kaalu opereti kui niisuguse ajalooline kujunemine.

Kõigepealt püüame selgitada, ons meil operetti üldse vaja. Mõõdunud teatripäev möödus sest küsimusest poolvaikimisi (välja arvatud hra Lüdigi südamesttulev sõnavõtt) ja paljud vaatavad sellele nagu va-

nasti eesti soost mõisnik moonamehele — üle öla.

Jätame kõrvale kaalutlused, et operetiga kui lavateosega peab näitleja teenima leiba, teater õigustama oma olemasolu, libretist ja komponist saama mõne kuivanud supiloorberi jne. jne. Need on iseendast täiesti arusaadavad ja õigustatud kaalutlused. Operetiga on tegelikult kaalul palju tõsisem küsimus, nimelt rahva vaimutervis hoid — küsimus, millele praegu kahjuks ei anta absoluutselt mingisugust tähendust. Ometi on see niivõrd kaalukas küsimus, et selle ignoreerimine olevikus võib tulevikus anda väga raskeid tulemusi.

Me teame, et inimese funktsioonid — nende hulka kuulub ka mõtete avaldamine, kõnelemine — on paratamatud ja vältimatud ja et nende takistamine ei jää mõjuta organismile, vaid tekitab selles häireid. Kui takistus on vaimset laadi, siis tekib ka sama laadi häire. Vaimutervisohoiu sisuline ülesanne on kõrvaldada inimese hingeelust takistused ja ülepinged, seega hoides purunemast õrna aparatuuri. Kõrgsurve tehnikas ülepinged tavaliselt välditakse redutseerimisventiiliga. Sellane nii-ütelda häda-

ventiil on täieliselt mõeldav ka füüsilise olendi, inimese, juures ja tõeliselt täidav seda ülesannet pilge, nali ja naer. Vana-sõnagi ütleb, et nali ja naer on terviseks. See oleks sotsiaalne põhjendus opereti olemasolule.

Et moodne kultuur on inimese vaimu ihunud vahedaks nagu habemenõu, sinna ei saa me midagi parata. Vaheda vaimu lõike-tera on — vaimukas nali, mis paratamatult sisaldab ka tubli annuse pilget. Tavaline inimene sallib heameelega, et tema tüükassekasvanud hinges vahest sahiseb vahe lõike-tera. Sel põhjened opereti menu laiades hulkades. Moodne variser on aga teatud põhjustel õel sellase vaimusanitaarse toimingu vastu (ta hing jääks alasti!) ja sellest patareist tulevadki mürsud opereti kaitsetu kindluse pihta.

Tavalist komöödiat ja operetti võiks võrdelda nagu laua- ja habemenuga. Komöödia opereerib küll nii sõnalise kui ka situatsioonilise koomikaga, kuid operett trumpab ta nendes kaugelt üle. Kui komöödia kangeline üsna võimatus olukorras rõõviks näitsiku (endale ristiks kaela), siis tunduks see jämeda liialdusena. Operetis oleks see mitte ükski täiesti võimalik ja loomulik, vaid lisaks jääksid selle juures kõik väed ja võimud pika ninaga! Opereti situatsioonikoomikal — kõnelemata sõnakoomikast — on peaaegu piiramatud võimalused ja see teeb temast väga kardetava ja võimsa teguri inimvaimu võitlusväljal.

Sellest hoolimata ei tule arvata, et opereti kompositsioon oleks otsitud või kunstlik. Ei. Elu ise, sageli võrdlemisi tõsistel juhtudel, pakub nii suuresti koomikat, et operett ei saa jätta seda kasutamata, kompositsiooni huvides lisades veidi efekti ja liialduste võrtsi.

Kuna meil ei oleks millegagi asendada operetti kui vajalist kunstilist, kultuurilist ja esteetilist tegurit, siis peaks see asjaolu olema veelkordseks põhjenduseks opereti olemasolule.

Toodud põhjendused sisaldavad ühtlasi ka opereti üldsuuna.

Võttes omaks selle üldsuuna püüame lahendada, milline peab olema algupärane, kodumaise ainstikuga operett vormilt ja milline sisult.

Möödamannes olgu tähendatud, et varem paaril korral „Teatri“ veergudel on puudutatud seda küsimust. V. Leemets („Teater“ nr. 2 — 1935) muuseas väidab, et kunsti (antud juhul operetti) ei saa mõõta muu kui vaid kunsti, s. o. esteetika, mõõdupuuga.

Peab tähendama, et sotsiaalne moment kirjanduses, seega paratamatult operetiski, pääseb üha enam domineerima. Eriti väikestes oludes, kus kirjanduse ainus mõte on figureerida sotsiaalse tegurina elu aren-

gus. Tõsi, esteetilised kaalutlused jäävad, kuid ainult sõrestikuna teose konstruktsioonis. Edasi V. Leemets iseloomustab operetti väga huvitavalt ja tabavaltki ja teeb üsna vastuvõetavaid vihjeid tuleviku opereti suunas, kuid jätab ütlemata, mida sellased operetid sisuliselt õieti peavad käsitlema. Kerge on ju ütelda: tehkem huvitavat muusikalist mikumärdit — kuid küsigem ennem: millega? missuguseid mõtteid peab libretist panema välja? Tühjast sõnadevalingust ei piisa. Abstraheeritud kujudest ka mitte. Tuleb haarata elust inimesed ja paisata lavale — ühes enda mõtetega, ideedega, ideaalidega. Millistega? Selles seisab õieti kogu küsimuse lahendus.

Mis puutub A. Sepa väiteisse („Teater“ nr. 2 — 1934), et operetti on raske šabloonist välja väänata, siis olgu tähendatud, et kodumaise ainstikuga opereti esile kerki-des käänatakse paratamatult kael senisel obligatoorsel šabloonil. Kodumaine ainstik võib olla kõike muud, kuid mitte rikkalik. Sellesama piiratud ainstiku valamine ühte ja samasse šabloonil lõpeb juba mõne katse järele täielise fiaskoga, nii autori kui ka publiku poolt võetuna. Ei ole ka õieti mingit mõistlikku põhjendust (vahest peale teatava ajaloolise), miks opereti tegelaste jaotus peab olema just sellane nagu praeguses šabloonis. Kui vahest ehk arvata, et muidu ei saaks nalja, naeru ja tantsu, siis oleks see eksimus.

Nagu eelpool tähendatud, on opereti koomikavõimalused peaaegu piiramatud. Vastavalt sellele peab olema ka nende võimaluste tehniline kasutamine võimalikult laiapiriline. Ühe sõnaga: ei mingit šabloonit — vabad käed libretto autorile!

Kuna praegune šabloon peab kuidagi õigustama temas liikuvaid tegelasi, siis lastakse nendega igasuguseid ebaloogilisi ja mõttetuid uperpalle. Uus operett peab asuma usutavuse, loogilisuse alusele. See on õieti seesama muusikaline naljamäng, millele vihjab V. Leemets. Kuid see naljamäng on kirevuse, liikuvuse ja koomika poolest ning muusika tõttu märksa kõrgemal astmel tavalisest naljamängust.

Kodumaine ainstik eemaldab operetist suure-maailma kindralid, husaarid, miljonärid, magnaadid ja teised positiivsed ja negatiivsed suurused. Järele jääb meie oma inimene. Kuna sel ei ole kaugeltki seda efekti, mis suure-maailma tuusal, siis selle tõttu opereti raskuspunkt nihkub väliselt efektilt sisu tõhususele ja operett ise muutub selleks sotsiaalseks teguriks, millest oli juttu eespool.

Mida nimelt käsitleks uus operett, seda ei ole võimalik ütelda üldises mõttes küsimusi käsitlevas kirjutuses, see tähendaks teemade esitamist. Üldiselt peab uue ope-

reti sisus kõnelema autori sotsiaalne südametunnistus, opereerides teatud ühiskondlikke nähtusi opereti relvadega. Arusaadav, et siin ei saa läbi arvustamiseta, pilketa. Need olgu isegi teretunud. Nende sotsiaalne missioon on õilis ja suur, sest lõppude lõpuks ei domineeri inimeses künnihärg, vaid tiivustatud geenius.

Vaatame lõpuks, missuguseid reaalseid võimalusi pakub tänapäev eelpool iseloomustatud opereti libretto kirjutamiseks.

Kuigi libretto tehniline väljatöötamine nõuab kõrget kvalifikatsiooni, saaks sellest siiski kuidagi üle. Ainsaks suureks raskuseks jääb sisuline külg. Muidugi juhul, kui jääda vabaloomingu alusele.

Opereti südameveri on nali ja pilge. Nalja ei saa teha puuhalu või säarsaapa, ei

vigase ega maaslamaja arvel. Kes on see, kelle arvel võiks teha nalja? Neid oleks küllalt, kuid just naljategemine nende arvel on võimatu. Seni on hädaabinõuna kasutatud pritsimehi ja vanatüdrukuid — kauaks needki enam seda sallivad? ... Ja pika-peale läheb see pisut üksluiseks... Kurb on, et ka tött ei ole võimalik üldta. Ja nii on libretist Piileami eesli osas.

Need oleksid — liialdamata — reaalsed võimalused. Lõppude lõpuks jääb ju mingi kompromiss. Ent see ei saa olla täisverd produkt, vaid kannab oma laubal vördja pitsrit.

Eesti musteropereti loomine kuulub tulevikule, kuid selle ainestik tuleb kahtlemata tänapäevast. Täna elus on homse kunsti idu. Olgu seegi lohutuseks.

Vanemuise ümber

Rasmus Kangro-Boof

Vanemuise selts pühitseb oma 70. sünnipäeva. Kui Vanemuine sündis vaimuliku laulu seltsina, siis ta muidugi ei võinud hulk aastaid näha undki sellest, et ta hiljem kujuneb teatriks. Vanemuine on esimene eesti selts ja kui ärkamisaja laps pidi noorusel tegema läbi kõike seda, mis iga tolleaegne koolitatud eestlane: pidi esinema mitmel rindel korraga, kui see aga oli vajaline meie rahva ärgeanud ja tõusvas haridustöös. Vanemuine laulis ja mängis pilli. Vanemuine jagas õpetusi kõneõhtuil, pakkus meelelahutust näitemänguõhtuil ja korraldas rahvapidusid. Vanemuine oli keskkoh, kuhu eestluse niidid tõmbusid kokku ja kus südamed kinnitusid rahvusliku iseteadvuse tõusuks. See keskkoh — see oli ta suurim tähendus meie haridusloos.

Eesti arenemine oli kiiresti teinud mitu sammu ja oli saanud täis teost, millal pidi sündima vahetegemine: vana Vanemuine ja uus Vanemuine. Seda vahet tõttas selgesti fikseerima tulikahju, mis hävitas Vanemuise vana hoone Jaama tänaval — uus Vanemuine leidis väliseltki nüüd hea esinimise uues hoones, alates 1906. aastast.

Mul on mälestusi tollest ajast, millal vana Vanemuine kadus ja uus teostus. Ühtlasi elasin uue Vanemuise esimesed aastad inuka tähelepanuga kaasa. Mõningaid neist mälestusist tahaksin siin tuletada meele.

*

Olin üsna väike poisu ja ripnesin sageli isa näpu otsas, kui ta läks vanasse Vanemuisesse (Jaama tän.) kõneõhtule. Neil kanti ette mingi loeng ja siis vastati küsi-

mustele. Võeti sõna ka vahel ja vaieldi. Sageli kõneles seal Richard Aavakivi, Jürgens, Põrk. Mina armastasin põetud habemega Aavakivi. Isa armastas dr. K. A. Hermannit. Et isa teda armastas, siis hakkasin ka mina teda armastama, sest küll isa teab kõige paremini, keda vaja armastada. Hermann puhus juttu ja oli ikka naerul näoga. Tsilinder oli tal sageli peas, kui ta tuli Vanemuisesse. Ta armastas väga ka tänavail käia tsilindris.

Minule on jäänud meele ta kõnedest kaks momenti. Kord ta jutustas, kuidas ta olevat teinud viisi laulule „Minge üles mägede“. „Minu juure tuli õnnis Mikkel Veske ja ütles: „Ma luuletasin ühe laulu“. Ma ütlesin: „Armas Mikkel, loe mulle seda laulu“. Kui ma kuulsin selle kalli laulu armsaid sõnu, ütlesin ma: „Kallis Mikkel, see on ilus laul eestlase südamele“. Siis ütles Veske: „Armas suguvend, tee sellele laulule viis, tee kaunis viis“. Kui ükskord Veske jälle minu juure tuli, siis oli minul viis valmis. Veske ütles: „Suguvend, mängi see viis mulle ette“. Ma mängisin. Veske ütles: „Mängi veel üks kord“. Ja siis ta ütles: „Mängi veel üks kord“. Siis me pärast nutsime mõlemad rõõmu pärast...“ Nii heietas Hermann elavalt ja primitiivselt juttu ja primitiivne seltskond kuulas sügavas meeleliigutuses pealt.

Eesti keele murdeist jutustades tõi ta lõbusasuliselt koostatud lauseid ja rahvas naeris laginal kaasa. Nii ma mäletan üht lauset: Juan läks Lustivere laadale ja tõi puuri vene suapaid.

Neil kõnekoosolekuil anti küsimuste kasti igasuguseid küsimusi vastamiseks.

Ei mäleta ma neid ju hästi. Aga lõbusaid küsimusi oli ka nende hulgas. Nii: Miks moonakail ja kirikuõpetajail on kõige rohkem lapsi? Kuidas ma oskan Türgimaale minna, kui ma seal varem pole käinud? Vastuseid ei mäleta.

Publikust mäletan üht paksu meest. Toomas oli ta nimi. Tartlased tundsid siis kõik seda Toomast. Toomas kõneles ja päris sageli, hõikas vahele ja oli igati agar haridusesõber. Kord ta ütles midagi üsna rumalat ja korrapidaja palus teda saalist lahkuda. Toomas ei mõtelnudki seda teha, vaid vastas üsna rahulikult: „Mina ei taha minna välja, mine ise.“

Nii oligi kõik likvideeritud.

Primitiivne oli too aeg nii aastate 1897 ja 1900 vahel. Vaadeldes, kuhu nüüd oleme jõudnud selle lühikese aja kestes. Ja kui meil inimeste juures kultuurilisest sageli tuleb puudus kätte, kui vaimuinimesedki on sekka väiklased ja alevlikkuse tunnustega, siis peab mõistma seda: kultuurinimene võib sündida alles mitme haritlaspõlve järele.

*

1903. a. suvel hävitas tuli Vanemuise vana hoone. Nägin, kuidas tuli tegi oma töö, ja lugesin lüürilise kirjelduse sellest noorukese Fr. Tuglase poolt „Postimehes“ (Minu mälestuses on see esimene kirjutus Tuglaselt).

Vahepealsest nüüdsest edasi ma ei mäleta enam õieti midagi. Tean, et seltsielu tegeles peamiselt Taaras.

Uus hõng ja hoog ellu tuli 1905. a. revolutsiooniga. Midagi heledamat ja midagi kargemat otse nagu lainetas läbi rahva südamete. Inim- ja kodanike õiguste kuulutamine keisri ja kroonu aituõiguse kõrval käärts ja kasvatas nagu suur lunastus, mis teeb elu armsaks. Meie juures tähendas see peamiselt rahvaliidumist rahvuskultuurilise vabaduse poole, kuigi sisuliselt loosungeid oli teisigi. Kuigi liikumine suruti maha kõige verisemalt, jäi ometigi üle uus, kargem õhkkond rahva organiseerimiseks majanduslikes ja hariduslikes huvides ning poliitiliseks mõtlemiseks.

Ma olin siis 15-aastane ja minu vanused koolipoisid tegid ka kaasa oma osa: punased paelad rinnas laulsime revolutsioonilaule ja „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ oli üks, mida me nüüd vene koolides harrastasime iseäralise pieteediga.

Selles uues õhkkonnas oli ka võimalik uus Vanemuise suurejooneline sünd.

Jaan Tõnisson taoteli tol korral üldrahvuslikku aatelisust ja kõneles suuri sõnu rahva kui terviku mõttest. Meie, noorpõlv, olime punasemad, meie nägime, et rahvahulkades on ka vastolusid, kus üks surub teist ja tahab, et see teine sellega ikka peab

leppima. Tallinn oma majandusmeestega vaidles Tartuga kogu aeg selle rahvusliku tervikluse üle ja Tõnissoni naerdi kui rahvusluse apostlit. Kuid kultuuriküsimusis, tol korral veel „kultura asjus“, koondus rahvas siiski õige tugevaks üksuseks. J. Tõnisson pildus kõnedes ja kirjutustes nagu tuld inimestesse, et eesti rahva ainukeseks elu õigustavaks jõuks on ta „kulturaline iseteadlik väljaarenemine rahvusliste ja üldnimeliste paleuste sihis“. Rahvas vajab haridustemplit, kus teenitakse rahva vaimuhue.

Kui kunagi meie rahvahulgad läksid vaimustusega kaasa oma juhiga, siis kiüll ka uue Vanemuise kunstitempli ehitamisel. Talumehed vedasid kive ja liiva, seltskond tegi kingitusi ja koolilapsedki töid korjanduslehtedega summased kokku. Rahvale oli Vanemuise hoone ehitamine osalt püha uhkus, nagu on piiblis Salomoni templi ehitamine.

Me olime harjunud hurtsikute ja puumajadega linna aguleis. Me olime nagu ehmunud, kui uus tempel tõusis neis dimensioonides ja sellases stiilses uhkuses, millist me varem polnud näinud. Tundide viisi seisin Aia tänaval ja mingi sisemine elevus pakitses südames müüride kerkides. Süda oli täis, kui Tallinna lehed mõnitasid, et Tartu kodanlus tegevast härratsemise maja rahva arvel.

Maja oli valmis. Õnnistamise ajal oli Tartus ka esimene eesti kunstinäitus ja põllu-meeste seltsi näitus. Müüsin ära oma viiuli kolme rubla eest ja käisin rahva au ja uhkust kaasa elamas. Aktus oli suurejooneline, südamesse tungisid kõned, mis seal peeti. Tallinn mõnitas kõige teravamalt, Tartu enesetunne võttis hoogu, sest ülikooli kõrval oli seal nüüd ka rahva kultuuri-tempel.

*

August Wiera oli vanas Vanemuises teinud agaralt tööd: oli teinud näitemängu, laulu ja muusikat. Uude Vanemuisesse ta enam ei passinud oma arenemise ja kunstimõistmiselt, sest näitemängutegemisest kujundati siin teater. K. Menning võttis ülesannet väga tõsiselt. Ta rajas oma töö realistlikule koolile, mis tol korral teatris oli välja arenenud ja mida ta oli Saksas näitejuhtide juures käinud õppimas. Ta repertuaar oli probleemideküllane ja võetud maailma suurimatelt vaimuinimestelt (Ibsen, Björnson, Tolstoi, Strindberg ja rida väiksemaid suurusi).

Imponeerivalt mõjus see, et uue templi avamine teostus alapärase draamaga. Kitzbergi „Tuulte pöörises“ tundub nüüd olevat paljude puudustega, aga tol korral selle mõju sulase Jaani võitlusega oma isade maalapi eest ja armastuse õiguse eest oli



AUGUST WIERA

„Vanemuise“ näitejuht 1888–1903



KARL MENNING

„Vanemuise“ kunstiline juht 1906–1914

suure kasvatusliku ja kunstilise jõuga. Mäletan, kuidas mina isiklikult käisin mitu korda teatris imetlemas Ants Simmi hingelise traagika jõudu selles osas. „Tuulte pöörises“ andis tugeva tõuke selleks, et me hakkasime ikkama algupärast draamat. Me tundsim, et me seda võime ja peamegi tegema tulevikus.

*

Mingi vastolu arenes aga ka Vanemuise ja noore generatsiooni vahel. Noor-Eesti esteetilised-sümbolistlikud taotlused ei pooldanud realismi. Vaimne peenutsemine sümbolismi kaudu sumbutas kõikjal realistliku kooli kunstide elus. Vanem generatsioon „Postimehega“ suhtus nooreestlusele väga halvaks panevalt, uus haritlaskond asus „Postimehega“ ja ka Vanemuisega paratamatusse vaimsesse opositsiooni.

Vanemuise ruumides peeti kirjanduslikke vaidluskoosolekuid. Jaan Tõnisson, Villem Reiman, M. Kampman, Jaan Jõgever ja maakooliõpetajate kaadrid materdasid nooreestlust armutult. Ja elu tule Gustav Suits, keelerevolutsionäär Joh. Aavik ja luuletaja Ridala olid kõnelejaina nii saamatud-higistajad, neitsiliselt kohmetud, et neid hetkil löödi vahest nagu aganaid. Ja võitluses vanad mehed, tundes oma positsioone, ei püüdnudki olla mõõdukad, vaid kaldusid jõhkrukssegi. Fr. Tuglas oli nobe kõneleja, aga ta kultuurinimese takt ei saanud ju ka „tegelaste“ moodi rusikatega muristada ja suurt kära teha.

Vanad mehed olid ülekaalus. Mäletan,

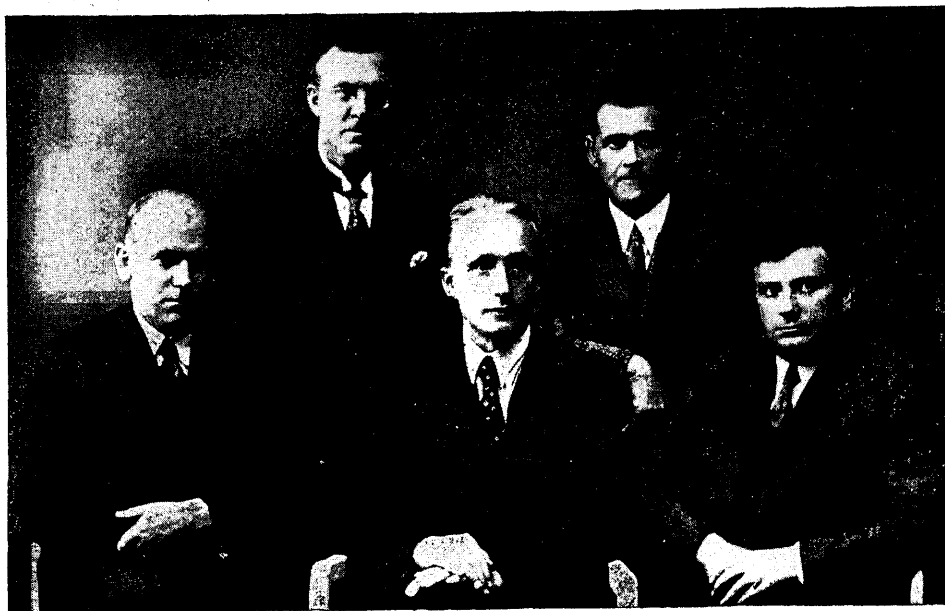
kuidas mõni mees end oskas „tähtsaks“ teha: kui Tõnisson oma kõvad sõnad oli ütelnud, võttis kooliõpetaja Sõster ikka kohe tema järele sõna ja algas: „Ma tahtsin ütelda just sedasama, mis hra Tõnisson juba ütles.“ Ja jutustas siis kõik uuesti ära. „Postimehes“ oli siis kirjutus, et hra Sõster mõtles ka nii nagu Tõnisson.

Uue Vanemuise kandejõus leidis küllalt elementi, mis oli pärit veel vanast Vanemuisest ja kodusest baltliku maiguga vaimumõistmisest. Eks vanemast seltskonnast tulnud Menningilegi vastolusid „Tontide“ asjus ja nurisetud „Emake maantee“ jne. vabamõttelisuse puhul.

Teravamini pääsis vanade kõlblaste häda-hüüd valla siis, kui Vanemuise jalutusruumi piistitati „Koidu“ ja „Hämariku“ kujud. Kõlblaste silmad ei näinud, ei näe kunagi, sümbolide sügavust, vaid vahtisid hirmuga alasti kujude neid osi, mis reaalses elus on riiete all. Nii tuligi proteste ja segati ametivõimud asjasse, et need kujud tuleks Vanemuisest kõrvaldada, sest miuid vanemad ei võivat oma lapsi Vanemuisesse lubada. Nüüd nägime, et Tõnissongi pidi sõitlema ja moraliste taltsutama.

Seltsi juhatuses oli mehi Tartu pisikodanlike harjumustega ja nemad ei olnud heaks elemendiks K. Menningi püüdeile, uuest nooreestlusest rääkimata. K. Menning loobus teatrist, Vanemuine läks vastu väike-mõtlemise sagimistele. Maailmasõda rabas seda verevaesust täiendama.

*



„Vanemuise“ teatrivalitsus 70. juubeliaastal

Istuvad vasemalt: K. Pahl — seltsi esindaja, dr. H. Paris — esimees, O. Aloe — teatri dir. k. t. seisavad vasemalt: J. Lang — linnavalitsuse esindaja, F. Puksoo — Hasomini esindaja

Üks väike vahejuhtum 1908. a. Lõpetasin linnakooli ja olin Ants Simmi kangelasosadest nii vaimustatud, et mõtlesin hakata näitlejaks. Läksin K. Menningi juure Riia tänaval. Ta oli väga isalik ja seletas, et näitleja kutse on kurvem kui see nooruritele tundub. Õpetas ja hoiatas. Ja ta oli vali nõudmistes, sest ta ütles, et mul olevat püdi keel! Kui mõtlen, et nüüd olen päris kodune kõnetoolil ja et pudikeelsust ei ole, siis imestan, aga näitlejaks ma ka enam ei taha — meie oludes pole neil tõesti kerge. Kuid kellel meist üldse on kerge?

*

Vanemuise kunstiline tase oli 1916. a. juba tugevasti alla käinud. Logises kõik ja seltsi juhtkond ei osanud ka midagi teha. Publik jäi teatrist eemale. Noorpõlv esines siis 1917. a. esimese avaliku protestiga. Protesti teksti koostasid Gust. Suits, Henrik Visnapuu ja mina. Allkirju koguti mitu sada.

Protesti tekst pidi ilmuma „Postimehes“ ja sinna pidime selle viima meie Visnapuuga. Olime kindlad, et ega Tõnisson meid jäta läbi võtmata. Palusime siis tantsitari pr. Partsi kaasa (ta oli ka allkirja annud), et siis daami ees on T. mõõdukam.

Tõnisson muuseas tegi siis nii: ütles pr. Partsil, et „see, mis ma nüüd ütlen, ei kuulu Teile“. Ja siis rääkis ta meile, et

„noormehed, teie räägite nüüd teatrist. Teie ei teadnud teatrist veel midagi, kui mina juba Berliini kammerteatris istusin...“. Protest ilmus, järelsagimised olid tüsedad, hulk näitlejaid lahkus.

Väga nigelaks muutub vaimsus, ettevõtlikkuse sädelused, kui neid hakkavad tegema „tegelased“ seltskonnast, komisjonid seltskondlike organisatsioonide esindajaist, kroonu jne. Vaimurikkad vaimutööd võivad tulla ikka vaid vaimult erandinimestelt, kes oma loomuga elupäevad põlevad vastavais huvides ja kelle õppiv tähelepanu kogu oma jõu on suunanud selle huvivalla tundmaõppimisele. Vanemuises tõusid domineerivale kohale seltsiliikmed-tegelased. Niisugused mehed olid Tartus väga kenad inimesed ja „akadeemilise“ maiguga, sest nad elasid ülikooli läheduses. See „akadeemiline“ hõng tegi neid isesorti iseteadlikkuse kitsaks ja see kitsusmeel sai tahtmatult piduriks teatri kunstilisele edukusele.

Meenub Eesti iseseisvuse esimesest aastast: juukselõikaja Nõmmik kõndis Vanemuise väikeses saalis ja kõneles ikka vaid teatriprobleemist, sest tema mängis mõningaid osi ja tegi näitlejaile parukaid. Ta leidis, et tema paruk on üle kõige. „Minu paruk mängis selle osa kõige paremini, näitlejal polnud enam midagi vaja teha!“ Need minu ja mina said mit-

me mehe poolt Vanemuises mõõduandvaks, aga need m i n u ja m i n a olid sageli Wiera udumäe kuninga aegsed ja arusaamised ei olnud rahva uutele mentaliteetidele kunagi mõeldud. Ei ole ikka nii, et kaupmees saaks kunsti samuti reguleerida nagu oma kauba minekut.

Ajavaim ise oma lõbukultuuriga, elumehelikkusega lõi ka sekka ja tõi opereti-himu seltskonda — Tartu daam ja härra tahtsid ju ka „aja“ kõrgusel seista. Aga kui alevilinn kipub suurlinnaliselt elumehetsema, siis kaob sellest linnakesest vaimusädelus hoopis või tõmbub kokku pisikese ringikese kätte, kes aga aktuaalsusel pole võimas.

Nii püüdis Vanemuine sõnades olla veel kunstitempel, aga teos käis ta seda teed, mis teda viis selleni, et suur puhastamine ja uus ülesehitamine pidi sündima raksu ja raginaga. Enne seda raginat ei saanud seal jalgu alla kunstiliselt haritud,

aga maitseilt mõningate biidermeierlike kallakutega ja loomult pehme *Mettus*; ei võinudki midagi teha ka *Aug. Gailit*. Temast ei saanud „tegelaste“ hädisele jaluliseismisele tuge ja nii tuli murrang ülesehitava tervenemise poole käesoleval kevadel paratamatult.

+

Hra Aloe on kogu aeg olnud südameini-mene ja kunstiarbastaja lüüriilise sagimi-seni. Otto on mees, kes lavastustööd võtab kunstilise tõsidusega. Seltsi juhatusest on käinud läbi puhastav elektrivool — kas põhjalikult, ei tea, aga parandavalt kindlasti.

Hüüdeid uueks tahteks on, uut energiat on, uut kunstilist mõtlemist on — publik, siruta käed välja ja süda armastama seda kõike! Siis näeme ehk Vanemuist uuesti täismehena Tartu vaimuelu keskel.

Arutlusi teatrists ja koolists

Mitte harilikku vaherkorda kooli ja teatri vahel ei taha arutada see kirjutus, vaid põhimõttelisi ja ühtuvaid aluseid kummaski nähtuses.

Väljudes teadmisest, et elementaarseimast alates võime sünteesi kaudu jõuda reaalsuse peegelpildini, haarame ka käesoleval korral kummagi elementaarseima osa — nende põhjuse ja otstarbe.

Elamiseks vajame muljeid (irritabeliteet). See käib mõlema, tänini vastanditena esitatud, eluvormi — nii vaimse kui ka füüsilise — kohta.

Muljeid saame niipalju, kuipalju neid suudame eritella oma igavesti voolavast ümbrusest.

Et teritada eritlusvõimet, tunnetust, vajab noor, võrsuv inimene kooli. Kool ise on suur kogu skeeme, millesse valame piiritu ja vormitu realiteedi.

Kool haarab üldiselt, s. o. suureskeemiliselt, kõik eluavaldused, andes ka praktilisi näiteid, ja saadab inimese formaalsete katsesarvedega varustatult ellu — võitlema ja elama.

Ent kuidas kujuneb elu!...

Tunnetuse skeeme andis kool siiski liiga vähe, kuna tegelikus elus esineb olukordi, kus need on kas liiga laiad või liiga ahtakesed. Siis otsib inimene ise õiget vormi ja tasandab vahe. Tekib elukogemus.

Ent kogenud inimene — ons see viimisteldud?

Ei. Tõeliselt kogenud inimene ei saa kunagi kindlaid vorme; ta jääb ideaalituks, pinnaliseks, praktiliseks — olupoliitikuks. Inimene nr. 1...

Ta vastand on „löplik“ inimene, kel elunähtuste jaoks on oma kindlad, muutmatud vormid, enamasti juba koolis kätte antud. Tema jaoks pole elus midagi uut ega muutuvat. Ta läheb läbi elu nagu läbi halli udu, kuna tihti tarvitataavil vormidel resp. mõistteil on omadus siirduda alateadvusse. Ta ei märka oma elu otstarvet ega ümbrust. Inimene nr. 2...

Mõlemad on kahetsusväärised, sest kumbki ei ela.

Kus on pääsimine?

Kunstis.

Kunst ei korda — see oleks plagiaat, kunsti sügavaim patt. Kunsti tõeline väärtus on näidata alati värske vormiga ja uue jõuga elu mitmepalgelist sügavust.

Kunst ei tunnusta igavest vormi, vaid otsib ja leiab ikka ja jälle uusi. Loov-kunst ei ole kunagi löplik. Löplik on ta vaid siis, kui ta elavast kultuurist on kuu-vamas tsivilisatsiooniks, on saanud „klassikaliseks“ nagu inimene nr. 2.

Kuid kunst ei ole ka olupoliitik, kes olude kohaselt püüab ujuda läbi kõigist võimalusist, jäädes pinnaliseks ja vaeseks nagu inimene nr. 1.

Kunst otsib ja leiab oma mitmekesiseis avaldusis ja vormides seda sügavat tõe, mis ideena on igavene, kuid vormilt alati

nus ja vahelduv, s. o. vastand inimese igapäevastele harjumustele.

Ja teater, see omapäraseimaid kunstiavaldusi? Milline on suhe tema ja kooli vahel? Ons nad ehk vastandid?

Ei. Teater on koolile jatkuks, kuid ta on tõelisusele lähem, seepärast et ta on elule lähem.

Teatri olemusest on räägitud palju, ent ta tunnetuse avardamise võimeist vähe. Teater oma avaldusis tihti rahuldab meie esteetilisi nõudeid peamiselt ajaviite lähtekohast, aga seal kõrval annab ta sundimatult olulisi probleeme lahendusi, täites meie hingi hulgaks ajaks värske eluga. Ikka uuest küljest näitab ta töölist ja muudab seda meile rikkamaks.

Seda teeb teater aga laialdasemalt ja reljeefsemalt kui ükski teine kunstivorm.

Inimene, elades kunstiga kaasa, muutub oma tunnetuses sügavamaks ja ajatuks, nii et elu lõppedes on olnud see na-

gu igavik. See inimene, nr. 3, on — vastandina nr. 1 ja 2-le — idee-inimene.

Nii siis — kool on inimese tunnetuse alg-, teater resp. kunst selle lõppvormijaks.

*

Ärgu kadestagu pedagoogid seepärast siiski teatrit, tehes teda lõbustusasutuseks, millesse õpilasi võib lubada vaid erilise loaga. (Sääraseid otsuseid on üks kooliosakond ühes linnas juba teinud.)

Kas täidab aga eesti teater sellaseid kultuurilisi ülesandeid? See on probleem omaette.

Ent ta peab seda tegema ka meil. Teater peab olema eesti rahva suureks kasvatajaks. Eriti peab ta seda olema tänapäeval, kus meie kultuuriküsimusest on saanud meie rahva olemasolu küsimus. Eriti provintsi teatreil on siin täita määrava tähtsusega ülesanne oma ümbruses, olles kohapeal ainsaks kunstiliseks tsentrumiks.

Netserlikke üüremärkusi

Linda Künnapäs

Sageli, kui istun etendusõhtuil teatris, mõtlen: kas see või teine näitleja on tõesti kutsutud näitlema? Võib-olla paremini kui laulu ja õhuliste paade teesklemine õnnestuks teil majapidamine või olla grande amoureuse? Ja teie, kes te olete peaaegu niisama tardunud nagu maakaardil emake maa, mänge välja suurima trumbina oma profiili või annate kulumängu à la John Barrymore, kas ei saaks teist suurepärase pater familiae või kelter või bürooametnik v. m. s.? Näib, et lavale kipuvad sageli need, kes sinna ei kuulu. Teater on nagu saatana-aabits, mis kiusab lugema, aga mida mitte igäiks ei suuda lugeda.

Hilda Gleser oli üks „lugejaid“, sisemise teatrikutsega inimesi. Kui paljud aga pole seda! Selleks, et olla täisvereline näitleja, nii arvas meie tuntuimaid naisartisti, vaja olla veidike hullumeelne. Natuke napakas, natuke põrunud. Suurel määral fanaatik. Kirega oma töös. Elada teatrit, hingata teatrit, teada, et teater on elu ainus ja õige võimalus. Et põleksid, annaksid end ja upuksid osasse. Et oleks; sa pead olema siin, ei kusagil mujal.

Tegelikkuses sageli on näitlemine „töösooritamine“, nagu toapühkimine, masinal tip-pimine või büroos istumine. Enamasti kohtab seda töösooritamist just vanemate näit-

lejate man. Aeg, vanus nõuab, teadagi, oma osa. Olete tülinud, elamuspagas on väike. Tuleb ükskõiksus ja leigus. „Saan oma 60 krooni selle ja selle lavastuse eest. Ükskõik, kuidas ma teen. Ega mu paremini tegemine tee palka suuremaks.“ Teater = teenistus.

Nooremate puhul tekib tihti tunne, et neil on mõeldud, arvestatud täpselt välja tolle ja selle käelligutuse efektid, kuidas mõjub suunurga tõst üles, kuidas ta laskumine alla. Ja seda kalkuleeritud mängu sooritatakse, paremail juhtumel, esimese õpilase korralikkusega. Kas pole see esimese õpilase esinemine üldse omane meie teatritele, kuna põhjamaalasina oleme kaunisti tundevaesed inimesed ja tegeleme mõistuse juhitud? Seepärast näebki korralikku mängu terve vaatuse, teises vaatuses avastad triki ja oled äkki veendunud, et näitleja valmismõeldud žestid ja etteõeldud sõnad lähevad kordamiste tõttu automaatselt, ise aga on ta kindlasti juba mõttes restos õhtusöögi man või kodus. Justkui lava caesarid ja caesaritarid puha.

Muidugi alistuvad näitlejad nagu muudki surelikud psühholoogia seadustele. Nad on kas tunde- või mõistuse-inimesed, et tarvitada populaarset jaotelu. On neid, kes elavad osadesse, ja neid, kes mõtleavad nendes-

se. Esimesi on kindlasti üldse väga vähe. Korrektnete mäng, viisakas osatäitmine sügavama osatäitmise prevaleerib. Tänu taevale, et sesse siiski libiseb plahvatusmomente, muidu ei saaks neid laval jälgida. Tahaksin, et teid, tundeinimesi, tuleks rohkem lavale. Või et vähemalt teatri kui kunsti armastust teis enestes oleks enam!

*

Segavaiks saavad laval n.-ü. mina-mängijad. Need on näitlejad ühe osaga, ja nad mängivad seda osa sealgi, kuhu see ei kuulu. Ta võib õnnestuda otse hiilgavalt, kui näidendis osa kujutab osamängijat enmast. Mujal ta segab, tüütab. Suur moonduvusvõime ja mitmepalgsus alles annavad välja näitleja päris mõiste.

*

Väikeses linnas näed näitlejat paratamatult pantohvleis. Distantis kaob. Ainult mõni üksik kannatab välja läheduse tuleproovi. Teame teie vaimukaalu, teie mõtete-tunnete kandejõudu, tunneme iga teie naeratust. Laval häirivad need tutvuse momendid. Hakkame nägema mina-mängimist sealgi, kus varem võorasusest pime silm ei seletanud midagi.

*

Oma üldarengus seismajäämine on üks põrguviitsu, mis kiusab just eriti provintsi teatreid. Ollakse väliselt-sisemiselt harimatu! Linnanäidendis ja operettides annab see puudus end kõige enam tunda. Kui palju jämedat, eidelikku, maapoosilikku, tahumatut hääles ja žestis.

Selle maalähedusega seoses olgu toodud järgmine juhtum. Üks kirjanik instrueeris näitlejat, kes pidi lugema ta teost. Selles tuli ette sõna „dessous“. „Mis see on?“ küsib näitleja, ise aga olles kindlasti kohanud seda sõna lavategevuse kestes. Huvi selle tähenduse vastu tärkas alles nüüd.

Voilà! Oleks huvitav näha kord näitlejate lektüüri!

*

Nii olen vahest mõelnud, rutates pimedail sügisõhtuil teatrist koju. Piserdab külma sügisvihma, tuuleil keerutab jalge ees lehti puilt, ähmaselt vilgub laternatuli tänavaveerel. Ja siis pöördub mõte taas teatril, näitlejale, igatsen tunda teatri-saali soojust ja helendavat valgust, inim-massi lähedust, nautida lavavõlu. Tahan näha teatrilaval meie suurt tänapäeva, tunda iniminge, mõtlema-tundema panevat. Alles tunne äratab tunde! Kui põlete teie — põleme kaasa.

Teatriselts „Estonia“ 70. juubeliaastat

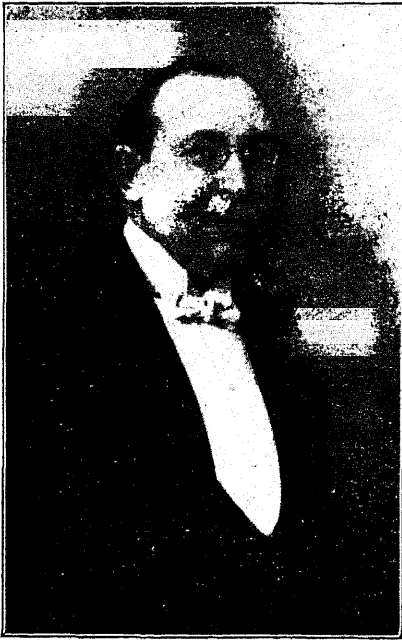
Voldemar Klettus

Käesoleva kuu 19. ja 20. kuupäeval „Estonia“ selts pühitseb oma 70. aasta juubelit. Praegu on „Estonia“ esmajoones teatriselts. Seepärast on meil ka õigus järgneva il veergudel kõnelda peaaegselt teatrist.

Kaks teost informeerib õige põhjalikult „Estonia“ kui seltsi ja teatri arengust. Need on J. Kärneri suure hoolega koostatud kroonika „Estonia kuuskümmend aastat, kroonika 1865—1925“ ja mitme autori „Estonia“ teater 1906—1931“.

Alljärgnevas kirjutuses tahame anda iseseisvuseaegse „Estonia“ kohta linnulennulise ülevaate teatud tippude ja tähtpäevade suhtes. Selle ülesandeks on peaaegselt juhtida tähelepanu mõnele ununenud asjaolule ja äratada teatud mälestusi kogu käsitletud ajavahemiku kohta. Loomulikult ei saa ega tahagi see „lühikroonika“ olla täiuslik. Katsume anda üksikuid iseloomustavaid jooni ja tõsiasi, mis siis laseksid edasi tegutseda lugeja enda mälestusil. Ühe sõnaga, alljärgnevat read tahavad olla ainult väikeses tõukeandjaks mälestuste uuestiäratamisel. Et nad sellaseina on värvitud veidi individuaalselt, tohiks olla arusaadav ja andestatav. Samuti seegi, et oli võimalik puudutada ainult ühes või teises suhtes tähtsamaid sündmusi.

Esimesel iseseisvuseaegsel hooajal — 1918—19 — saab teatri juhiks Kari Jungholz. Palgatakse ametisse teatri esimene dramaturg kirjanik E. Vilde isikus. Hooaja läbilõvvaimaks lavastuseks osutub Gavault' lõbus „Väike kompekiplika“. Esimest korda äratab arvustuse üldist tähelepanu Ants Lauter Schmidtbongi näidendis „Appi, laps kukkus taevast“.



KARL JUNGHOLZ
„Estonia“ direktor 1918—1925



JAAN LINNAMÄGI
Seltsi kauaaegne juhatusse liige ja esimees
(Estonia isa)

1919.—20. aasta hooajal hakkab kujunema kaks eri näiteeltskonda: draama ja opereti omad. Trupi koosseisu astuvad Olga Olak-Mikk ja Agathon Lüdigi. Sheldoni „Romaanis“ pühitsevad triumfe Villmer ja Lauter. Väga meelejäävaks lavastuseks osutub ka „Pelléas ja Melisande“.

1920.—21. a. sesoonil saab teatri uueks dramaturgiks Hanno Kompus. Lavastusist saavutab rekordilise menu „Quo vadis“. Ooperi alal jääb meele „Rigoletto“ O. Olak-Mikk'i ja K. Viitoliga peaosades.

Järgmisel hooajal astuvad teatri teenistusse Karl Ots ja Verner Nerep. Repertuaari esindagu ainult kaks kontrastset lavastust: „Wilhelm Tell“ ja „Valeni pulm“, kus Lauter esimest korda paistab silma suuremas karakterosas.

1922.—23. a. mänuajal kutsutakse dramaturgiks Paul Olak. Teoks saab lavataevas (ringhorisont), mida esimest korda demonstreeritakse Lutsu „Sootulukeses“ ja „Mahajäetud majas“. Menukaimaks sõnalavastuseks on „Eesli vari“, kuna hooaja „naelaks“ saab „Aida“, mis teatrile toob üle kahe miljoni marga. Operettidest läheb kõige paremini „Onupoeg“. Esimeseks balletiks on „Coppelia“.

Järgmisel hooajal kutsutakse erilise ooperijuhina ametisse H. Kompus. Sel hooajal võib „Estonia“ oma repertuaari koostamisel juba tõsiselt hakata arvestama eesti näitekirjandust. Menukalt lähevad: „Neetud talu“, „Vagade elu“ ja „Demobiliseeritud perekonnaisa“, aga lõovad läbi ka klassikud: „Hamlet“ ja „Othello“ ja lavastajale suuri võimalusi pakkuv „Masinahävitajad“.

Sel hooajal jõuab ooper etenduste arvult operetist ette. „Madalikus“ meeldivad eriti A. Sällik ja A. Arder. Opereti alal saab tõmbetükiks „Madame Pompadour“.

1924.—25. a. hooajal hakatakse kriisi mõjul koosseise kärpima. Orkestri vähendamise all kannatab loomulikult kõige enam ooper. Repertuaaris paistavad silma „Röövlid“ ja „Simo Hurt“. Operettidest lähevad väga menukalt „Bajadeer“ ja „Mariza“.

1925.—26. a. sesoonil saab direktori kohuste täitjaks H. Kompus. „Estonia“ selts pühitseb oma 60 aasta juubelit. Varsti pärast seda teater kaotab surma läbi suure töömehe Karl Jungholzi.

Sõnalavastuse alal „Punane veski“ ületab „Quo vadis'e“ rekordi, minnes üle lava 24 korda. Muusikalavastusist on menukaimad „Padaemad“ ja „American Girl“.



„Estonia“ seitsi juhatust 70. juubeliaastal

Vasakult paremale I rida: P. Kurvits, R. Moormann, J. Bergmann, dr. A. Möttus (esimees), B. Rostfeldt, P. Olak
 II rida: K. Terras, J. Taklaja, L. Sepp, Ch. Kaarna, J. Poska, E. Anderson

Järgmisel hooajal pannakse maksma teatrivalitsuse instituut. Väga menukalt läheb „Veneedigo kaupmees“, samuti operett „Orloff“. Ooper kannatab orkestri koosseisu väiksuse all.

1927.—28. a. hooajal teostatakse teatrimaja juures ümber- ja juureehitisi, mis läbi saadakse kümme-konk uusi ruume. Hooaja tõmbenäidendiks saab „Peer Gynt“. Menukalt läheb ka „Ilus Helena“.

Järgmisest hooajast peale hakatakse järjekindlalt korraldama etendusi töölisile, millel on suur poolehoid. Repertuaarist äratab erilist tähelepanu menukas „Peenem härra“. Esimest korda kõlab eesti laul sõnadraamas võõras keel — Teuvo Puro mängib „Estonia“ ansambelis Eskot („Nõmmekingsepad“). Menukale lavastusele tuleb esimese eesti suure algupärase ooperina E. Aava „Vikerlased“. Kõigil tohiks veel mees olla ka „Näkingid“. Sel hooajal debüteerib operetis Milvi Laid.

1929.—30. a. hooajal pühitseb Betty Kuuskman (K u u s k e m a a) oma 30-aastase lavategevuse juubelit. Teostatakse põhjalik remont teatris ja selle kõrvalruumides, lava saab uue eesriide. Lavastusist on eriti meeletajavad „Elu aabits“ ja „Boris Godunoff“.

Järgmine hooaeg toob vastastikuseid külaskäigu etendusi „Estonia“ ja Helsingi „Kansallisteatteri“ vahel („Teekonna lõpu“ ja „Patuoinaga“). Ida A a v - L o o saab ooperisolistiks, Milvi Laid kindla aastalepingu.

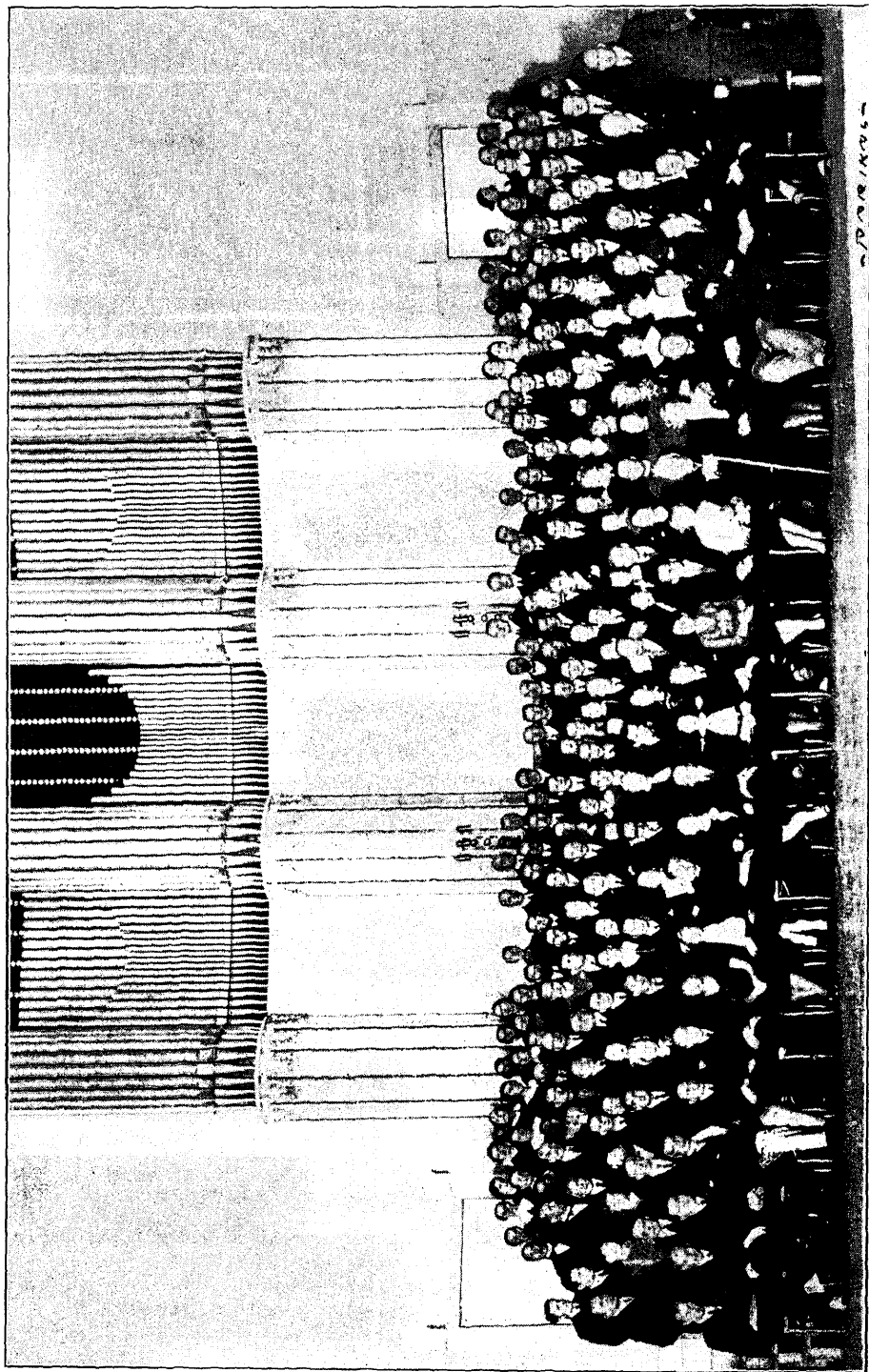
Nüüdsest peale austab hra riigivanem oma juuresolekuga hooaja avaetendust ja vabariigi aastapäeval antavat etendust.

Ülemaalse ulatusega teatrisündmuseks saab „Lauluisa ja Kirjaneitsi“, milles hiilgavad Villmer ja Lauter. Muusikalavastusist lähevad iseäranis menukalt „Tannhäuser“ ja „Montmartre'i kannike“.

1931.—32. a. hooajal paeluvad publiku tähelepanu kõige enam „Põrunud aru õnnistus“, „Kolm musketääri“ ja „Havaii lill“.

Järgnevat hooaega tähistab kurvastavalt Hilda Gleseri surm. Trupi koosseisu tulid A. Vaino ja J. Tõnson (T õ n o p a). Lavastusist äratab teenitult kõige enam tähelepanu „Vedelvorst“.

1933.—34. a. hooajal saab senine dir. k. t. P. O l a k direktoriks. See sesoon annab meie teatripublikule „Estonia“ kogu tegevusaja menukaima sõnalavastuse — „Kauged rannad“ — ja esimese eesti suuopereti — „Tütarlaps kodumaata“. Selgi



„ESTONIA“ TEATRI TEGELASKOGU SELTSI 70. JUUBELIAASTAL.

Varssavi teatriorganisatsioon ja „tähed“

(Reporterlikke tähelepanekuid)

Rudolf Sirge

Varssavis tegutseb praegu järjekindlalt 52 kino ja 13 teatrit. Kuna Poola pealinna elanike arvu alevikega kokku loetakse ümarguselt 1,3 miljonit, siis tuleb keskmiselt iga teatri peale 100.000, iga kino peale aga 25.000 elanikku. Tallinnas oleksid vastavad arvud 3 teatri ja 16 kino juures 43.000 ja 8120. Seega publiku arvulise külje suhtes oleksid Varssavi teatrid Tallinna omadest peaaegu 2,5 ja kinod 3 korda paremas seisukorras. See on teoreetiliselt. Tegelikult võib seda panna tähele aga peamiselt kinode juures, teatrite juures vaid siis, kui juhtub repertuaari sattuma tükk, mis paneb kuidagi kihama laiemad massid. Muidu ei saa Varssavi teatrid eriti kiidelda publiku rohkusega ja õige mitmeski teatris vahetatakse repertuaari umbes niisama kiiresti kui meil, kus harilik tükk juba mõne etenduse järele oma kandepinna kaotab seetõttu, et lihtsalt valitud teatrihuvilised on „ära käinud“. Nii võis „Teatr Polski“ hästiõnnestunud varasügisel lavastuselgi (St. Kingsley „Inimesed valgus“) juhtuda, et tuli mäingida sajale-paarisajale inimesele mõned korrad, sest sellelaadilise küllalt draamatilise tüki jaoks puudus silmapilgul teatril publik. Samuti juhtus ka, et paaris teises teatris toodi välja mõne nädala jooksul mitu uut lavastust: ei leitud kontakti publikuga.

Kui aga siin mingi asi lööb läbi, leiab kord kontakti, siis võib teater terve hooaja vändata sama repertuaari, nagu näiteks läinud kevade poolsel talvel, millal „Teatr Letni“ suure suveni elas välja väga õnnelikult ainult „Tänavmuusikantidest“. Tänavmuusikud on Varssavis niisama populaarseks nähtuseks nagu meil käsikaupmehed või Soomes parvepoisid — iga inimene tunneb

neile kaasa, igas hoovis annavad nad päev-päevalt oma kontserte. See tõmbas, isegi niivõrd, nagu pilades räägiti, et teater viimaks vastu suve teinud tükiga lõpu lihtsalt seepärast, et näitlejail läinud vastikuks pool aastat ühtejärele igal õhtul korrata ikka ainult sama osa..

Seitsmendat kuud jookseb praegu ka kuulus Schuberti-film „Vaikselt anuvad mu laulud“ — siin tuntud „Lõpetamata sümfonia“ nime all — ühes kinos. Ega seal ole vajadust näitlejate oma osast tüdinemise tõttu lõpetada... Varssavlane armastab kas kergelt komöödiat või traagilist romantikat.

Niisuguste väljavaadete kohaselt võidakstulla arvamisele, et Varssavi teatrid elavad üldiselt hästi. See aga ei vasta just tõele. Alles möödunud aasta alul olid mitmed teatrid jõudnud niikaugele, et iseseisvalt edasielamine muutus küsitavaks. Ja kuna siin kõige poliitilise, majandusliku ja ühiskondliku reorganiseerimise kõrval pole unustatud ka teatrit, siis tekkis organisatsioon „Towarzystwo Krzewienia Kultury Teatralnej“ — „Teatrikuultuuri Arendamise Selts“, lühidalt „TKKT“, — mis võttis esialgu oma ülalpidamisele ja korraldamisele kaks teatrit, praegu aga on kujunenud juba suureks kontserniks ja valitseb tervelt viie Poola pealinna tähtsaima draamateatri üle (Teatr Polski, Narodowy, Letni, Maly ja Nowy). Too organisatsioon saab teatud toetusi ka riigilt, aga peamiselt tegutseb ta eraalgatuslikul alusel. Liikmeiks on seal peale majanduslike inimeste ja finantseerijate ka terve rida Poola tuntud kirjandusilma tuusi, alates Kirjanduse Akadeemia peasekretäri Kaden-Bandrovskiga. Selts korraldab piletimüüki, annab välja teatrikunsti propaganda-

hooajal ei jäta surm külastamata „Estoniat“ — lahkub elavate kirjast näiteseltskonna liige Eduard Kurnim, andekas näitleja ja hea seltsimees.

Nüüd kevadel lõppenud hooajal pühitseb Betty Kuuskemaa oma 35-aastase lavategevuse juubelit, mis publiku poolehoiult kujuneb eriti südamlikuks. Üldiselt aga tohiks see hooaeg teatrisõpradel veel sel määral meeles olla, et nende mälu erilist värskendust ei vaja.

Käesoleva hooaja algus tõi „Estonia“ teatritele pöördlava, mis läbi ei võida mitte ainult lavastuste dekoratiivne, vaid ka nende dramaturgiline külg — pöördlava abil on sageli palju kergem teatud etteasteid ühendada, välja tõsta ja alla kriipsutada. Sellega ei seisa pöördlava mitte ainult dekoraatori ja näitejuhi, vaid ka näitleja teenistuses — selle isikul aga põhjeneb iga teatri kogu tegevus.

ajakirja ja — mis kõige olulisem — valitseb täiesti repertuaari ja näitlejate üle. Ükski lavastaja või teatrijuht ei saa seltsi nõusolekuta midagi võtta repertuaari. Samuti on seltsi juhataste igakordsel soovil näitleja kohustatud esinema selles teatris, kus selts seda tahab. Nii juhtub, et hooaja kestes väljapaistev näitleja saab võimaluse esineda mitmes teatris, mitmesugustes osades, ühe sõnaga — tal avaneb võimalus oma võimeid ja talenti kasutada ära täielisemalt, mitmekülgsemalt kui see vahest võimalduks ainult ühe teatri juures töötades. Sääraste näitlejate vahetustega on eriti viimasel ajal palju võidetud publiku mõttes. Teiselt poolt tuleb aga kuuldavale hääl, et kõikide näitlejate mängides vaheldumisi kõikides teatrites kaob iga teatri omapärasus, originaalsus, mis varem on välja arendatud, ja et varsti võiakse seista aegade ees, millal ühegi teatri kool, mäng ega lavastused ei erine teiste omast, vaid kus publik ühes teatris juba võib näha kõike seda, mis teiseski. Ja milleks siis enam mitu erinimelist teatrit?

Praegu aga võib selts olla oma tööga rahul. Seltsi tähtsaimaks ülesandeks käesoleval hooajal on teatrikuultuuri viimane aguleisse ja eeslinnadesse. Selleks tahetakse organiseerida terve hulk odavahinnalisi etendusi mitmesugustes äärelinnades seltsimajades ja suuremates saalides. Nood lavastused peaksid muidugi omama kasvatusliku iseloomu, kuid peaksid ühtlasi pakkuma ka küllaldaselt huvi publikule, võimaldades nii enesest kasvatada uusi teatriharrastajaid. Selts omab seks küllaldaselt kunstilisi jõude. Tema käsutada on ülistatud näitejuhtidest väljapaistvaimad — Schiller, Zelwerowicz, Wengierk, Borowski, Ordynski, Warnecki j. t. Näitlejaiks on terve rida sääraseid, keda poolakas ise, ja eriti varssavlane, peab „tähtedeks“, nagu Solski, Stepowski, Wysocka, Modelewska, Warnecki ja Wengrün. Keskmiselt on enamus — erapooletult võttes — umbes samasugused talendid nagu meie Laur, Lauter, Pöldroos, Tõnopa, Parikas, Villmer või Mizzi Möller. Aga suuremas, avaramas ümbruses pääsevad nad tugvamini esile, nende talenti ulatuvad imetelema kümned miljonid meie miljoni kõrval. Selles seisabki peamine vahe. Teise plussi annab osav ja järjekindel propaganda välismaile, mida poolakad igal juhul oskavad kasutada meist sajakordselt paremini ja mõjukamalt.

„Kontsernist“ väljaspool olevaist, nimetatud metsikuist, teatreist on tähtsaim suur ooper või „Teatr Wielki“, kus praegu ameeriklaste „Rose-Marie“ läheb määratu eduga. Selle teatri täheks on näitlejanna-lauljanna Lucyna Szczepanska, kelle tõttu õieti ooperile Varssavis saadi jälle elu ja

hing sisse. Üksvahe oli ooper peaaegu väljasuremisel. Szczepanska ei ole erilise talent, aga tal on sarmi. Teiseks tõmbenumbriks sees teatris kujunes ootamatult revüüst üle tulnud noor tantsijanna Loda Halama, tütarlaps, kes põlvneb tsirkuse-artistide perekonnast, olles juba sündimisest peale akrobaatikas ja plastikas kodus. Aga tas on niisama palju kalduvusi saada heaks näitlejaks. Ainuke viga — puudub hääl. Seepärast esinebki ta peamiselt pantomii-mlistest osades.

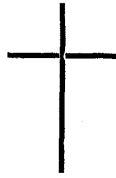
Jäävad veel draamateatreist väljapaistvaimad „Teatr Kameralny“ ja „Teatr Aktora“. Silmapilgul pole aga kumbki veel oma uksi avanud hooajaks, ja räägitakse, et teine neist võib-olla jääbki suletuks.

Erlise rubriigi moodustab Varssavi lavakunstis revüü. See oli varematal aegadel nii tugev, et ähvardas alatasa kujuneda saatuslikuks sõna- ja muusikalavastuste teatreile. Nüüd aga on ta natuke alla käinud. Endised revüütuusad „Morskje Okost“ — sellenimeline revüüteater Varssavis — sõitsid laiali, esinedes aastail 1932—33 koguni provintsis ja välismaile. Tänavu aga paisatab revüü jälle hoogu võtvat: seni tegutsenud revüüteatri „Hollywoodi“ kõrvale tekis uus „Cyrulik Warssawski“ (Varssavi habemeajaja), mis juba oma nimetuse tõttu esimesil nädalail, millal anti päevakajalist revüüid „Juuste all“, tõmbas tuhandeid huvilisi. Teatud eduga töötab tänavu ka „Wielka Rewja“, kus eesotsas on Karwowska, Grossewna ja Krukowski — kõik vanad revüüikangelased. Revüüid on endastmõistetavalt kõik eraalgatuslikud ettevõtted ja nende käekäigu eest tuleb juba hoolitseda juhtidel-näitlejail endil. Kuigi poolakas armastab revüüd, pole siiski märgatud kunagi ühtki katset revüüteatrite organiseerimiseks.

Millega praegu teatud määral ei olda nõus arvustajate ringkonnis, see on ülepakumine komöödiad. Kõik TKKT viis teatrit annavad korraga kergeid komöödiad, piüdes üksteist trumbata üle kerguses ja lõbususes, isegi elukutselised draamajõud on pandud jantides tegevusse. Sellase TKKT talitusviisi vastu protesteeris hiljuti valjult tuntud Boy-Zelinski, nimetades seltsi tegevust teadlikuks rahva eemalepeletamiseks väärtuslikust repertuaarist. Aga kui muidu surmtõsine Kirjanduse Akadeemia sekretär Kaden-Bandrovski leidis, et komöödia andmisega on TKKT talitanud õigesti, siis jäi ta vaiksemaks. Akadeemiku ja pealegi valitsusringkonnile lähedal seisva tähtsa kultuuritegelase seletus sulges silmapilguks tõsise repertuaari eest võitlejate suud.

Ent on oodata uusi lahinguid ses repertuaarisõjas.

Varssavis, 19. IX 1935.



ALEXIS ORMUSSON

* 19. IX 1904.

† 7. VII 1935.

Alexis Ormusson on surnud... me peame seda uskuma, nii uskumatuna kui see kõlabki.

Ammu see oli, kui ta veel noorukesena käis Draamastudios näitekunsti õppimas, ammu see oli, kui ta mängis surijat poissi Amalit „Kuninga kirjas“? Nüüd on ta silmad sulgunud igaveseks, nüüd ei mängi ta enam surnut.

Mitte näitekunsti ei valinud Ormusson siiski oma tööalaks, vaid tantsu, mis teda huvitas juba siis — viisteist-kuusteist aastat tagasi.

Temast sai silmapaistev, harukordsete tehniliste võimetega tantsija, ja juba ta seisis keset hilgavat karjääri, mis teda viis kaugele kodumaast — Pariisi, Londoni, Hollandi asumaadesse Indias ja mujal. Kuid surm ei jäänud pealtnähtavaks, vaid kutsus ta oma tantsurühma...

Alexis Ormusson on surnud, tema mälestus aga elab edasi kustumatult kõigi nende südames, kes teda tundsid.



ANTS LAUTER

Märgib sel hooajal oma 20-a. kutselise lavategevuse tähipäeva. „Estonias“ tuleb sel puhul ettekandele Ed. Bourdet' näidend „Asja ilmunud“.

Ants Lauter

Albert Üksip

Lauterile — näitlejale ja näitejuhile — võib suhtuda mitmeti, kuid isegi ta vastased on sunnitud tunnustama ta erakordset tööjõudu. Eesti laval, kogu ta olemise kestusel, ei ole vist keegi arendanud niisugust lavaloomingulist potentsi kui Ants Lauter — olgu miimina, olgu lavastajana, näitejuhina ja kasvatajana. Ta ülipikas lavakujude reas ei ole kõik muidugi ühtviisi õnnestunud, nagu see, muide, on loomulik, kuid nende hulgas on sääraseid, mis on järeleaimamatud ning mis jäävad püsima eesti teatri ajaloosse. Kitzbergi „Püve talu“ noorperemees on üks niisugune tippsaavutus, kus illusioon ja tõelisus sulavad ühte ja kus ei saa enam arugi, kas on see veel mäng või on ta vahepeal kadunud ja läinud üle tõelisusse. Meie lavaveteraan, onu Trilljärv, ütleb tabavalt, et Lauteri Jaanil on küljes sauna suitsu lehma. Niisugune saavutus ei ole igapäevale osaks antud!

Aga Lauter on veel ka hea näitejuht. Ta ei ole mugav. Ka mitte iseenda vastu. Ta võiks oma elu teha palju kergemaks, kui ta sagedamini pigistaks silma kinni ja laseks asjadel minna oma rada. Aga, nõudlik ja kohusetruu nagu ta on, ei saa ta end painutada. Talle on sageli heidetud ette pedantsust. Noortega töötades on ta neile

mõõtnud kätte samme laval. Kõik selleks, et viimistella vormi. Sest vormitu kunst ei ole kunst. Kuigi kunstis on vaja tulukest, temperamenti ja püha meeletust, on kõige selle juures vorm see, mis neid ülalmainitud asju endas kannab ja hoiab. Vorm ei ole aga kuidagi mõeldav korrata, reegeldamiseta. Kord, kohusetruudus on iga vormiva töö alus ja müür. Ütleb ju rahvasõnagi, et ega töö end lase narrida. Ja ei lase ka!

Kes on Lauteri-moodi kohusetruu, see ei või orgaaniliselt näha lohakust, libistamist, markeerimist — ausa töö asemel. See võtab lihtsalt ära unerahu. Ja üks ole ka nähtud, kuidas need, kes on nurisenud Lauteri „despotismi“ üle ja ta kõva kätt siunanud, ise tegid sama moodi, niipea kui sattusid juhtimisse; sest töö ise näitas, et teisiti ei ole võimalik...

Kui „Estonia“ sõnadraama on arvestatav suurus, siis on see suurel määral Lauteri teene. „Estonia“ draama hea kuulsus ja au on talle olnud kõik, ning nendele on ta ohverdanud sageli oma rahu ja mugavusi. Kordan, ta võinuks endale elu teha kergemaks. Aga, näe, ei ole tahtnud ja on aiva rühkinud süle ja seljaga, nagu õige taluperemees suvisel tööajal, küsimata sellest, kas selle eest saab mingit tasu!

PAUL SEPP

Pühitseb novembri algpäevil oma 30-aastase lavategevuse juubelit ja 50. sünnipäeva. Ettekandele tuleb sel puhul Saksa teatri ruumes August Mälgu näidend „Mees merelt“ juubleri lavastusel.



Paul Sepp

Rasmus Kangro-Bool

Paul Sepp pühitseb tänavu oma 30-a. lavategevuse juubelit. Umbes nii vana on nüüd ka meie kutseline teater Vanemuise ja Estonia kujul. Kuid Paul Sepp ei kuulu nende hulka, kes kogu selle aja on töötanud siin meie teatris. Ei, elu on keeruline ja varemad sidemed suure Venemaaga viisid meist paljusid sinna. Ka Sepa nooruspäevad möödusid Venes.

P. S. sündis 1885. a. Võrumaal Orava valla kehva talumehe pojana. Isast ei mäleta ta midagi ja päris noorukese poolvaeselapsena pidi ta ise võitlema suurema osa lapse eluvõitlusist. Juba kaheaastase poisikesena viidi ta ema poolt Pihkvasse, kus ta saigi esimese koolihariduse, mida pärast jatkas Peterburis.

Juba 12-a. poisikesena mängis Sepp pikikesi osi Pihkva teatris.

Selle kooli inspektoriks, kus S. õppis Peterburis, oli luuletaja Sologub; see märkas Sepa lavalisi andeid ning aitas talle tasandada teed pääsuks teatrisse. Nii ta pääsis B. S. Glagolini kaudu Suvorini „Väiketeatri“ statistikks.

1903.—1904. a. oli ta tegev Peterburi Eesti Kooli- ja Haridusseltsis näitlejana ja lavastajana. Hiljem õppis ta lühikest aega J. M. Jurjevi era-teatrikoolis. Kokkupuutumistel sai ta häid ergutusi Arbato-vilt, A. Petrovskilt ja V. Meierholdilt.

Me näeme, et P. Sepa nooruspäevad ei saanud olla kuigi süsteemikindlad; nad kannavad juhuslikku, sinna-tänna visklevat ilmet. Aga üht näeme seal püsimas kindlalt: lakkamatut huvi teatrielule. Nii jätkub siis Venes: ta mängib Luugas, siis

Me kõik katsume endalt veeretada vaeva ja vastutust, igaiks oma jõu kohaselt, — austagem seepärast vähimasti ka seda, kes osa meie koormast võtab oma laiale turjale...

Lauter kuulub generatsiooni, kes oma nahal tundis maailmasõja möllu ja revolutsiooni keerist. „Elu ringmäng“ on ta silme

eest mööda läinud, on teda küpsetanud ja karastanud, kuigi ta neid „asju“ on maitsnud noore, väga noore mehena. Aga tal on olnud aega järele mõelda, ja temast on saanud nüüd vaatleja, kes on leplikum teiste nõrkuste suhtes, ning meil on põhjust loota, et see omadus temas aastatega üha kasvab ja süveneb.

Vassiili-saare teatris, siis rännates paljudes linnakesis.

1910. a. P. S. kaotas hääle mängimiseks ja siirdus lavastamisele. Suuris teatreis polnud võimalik midagi kaasa teha; nii ta siis töötas Peterburi ümbruse suvitruppides.

P. S. oli huvitatud ka filmist. 1915. a. ta aitaski kaasa muuseum H. Balsaci novelli „Armastus maski all“ linaletoomisel. Suurest revolutsioonist peale kuni kodumaale jõudmiseni P. S. tegutses L-Vene linnades, organiseerides sõdurite meelelahutusõhtuid jne. Kirju ja keeruline elu Venemaal mõtmatuil maa-aladel ja laialistes võimalustes oli Sepal küll raske, aga viljarikas elukogemusteks lavaelu jaoks.

Rohkem siin peatuda Sepa Venemaa-ajastu juures me ruumipuudusel ei saa. Ja polekski oluline. Sepp tuli Eestisse 1920. a. ja on siin olnud tegev nüüd 15 aastat. See 15 aastat ongi meile ta juubelil peatähendusega.

Paul Sepal on meie noorte näitlejate kasvatamisel olnud mõjuv sõna ütelda. Tema oli meie näitlejate esimeseks pedagoogiks ja kunstiliseks vaimustajaks. Sepal oli hoo- ja vaimustust, kui ta tuli kodumaale. Ta algatas „Draamastuudio“ teatrikooli ja õpetas kaks lendu noori näitlejaid, kellest hiljem koondus „Draamastuudio“ teater. Ka hiljem jatkas Sepp õppejõuna tegevust teatrikoolis. Nüüd viimaseil aastail, millal teatrikooli ei ole, peab Sepp erastuudiot. See, mida Sepp teatrikooli algaastail pakkus hoo ja vaimustusega, sai ergutavaks jõuks, mis nooremate näitlejate käes tõi lavakunstile vajalisi tuuletõmbeid ka meie vanemate teatritruppide fleegmasse.

Teatrikooli õppetöö kõrval Sepp oli tegev ka lavastajana mitmes kohas. Kuni 1924. a. oli ta nüüd hingusele läinud „Draamateatri“ näitejuhiks. Selle teatri klassikaliste näidendite lavastused ja mäng seisid kõrgel kunstilisel tasemel ja sellest tuleb väga palju panna P. S. arvele.

Umbes kaks aastat oli P. S. lavastajaks Estonias, oli enne seda Vanemuises, siis hiljem jälle Draamastuudios.

P. Sepa tegevus Eestis väärib tähelepanu sellega, et ta tõi siia saksa teatri mõjude kõrval vene kunstipärasemaid, edenemaid lavastuse põhimõtteid, ning näitleja loomingulistele omadustele hakati panema suuremat rõhku.

Palju eruditsiooni on Sepal masside käsitamisel. Enne teda olid massid nagu tundmatu suurus meie lavadel. Kui suurte rahvuspuhade puhul taheti meil anda suuri vabaõhuetendusi, siis P. Sepp pani nendele väärrika aluse.

Meie teatrielu kunstiliste suursündmuste väikeses sarjas tuleb mainida P. Sepa lavastusi: „Inimese elu“ (1921); Sophoklese „Kuningas Oedipus“ (1922); Schilleri „Orleani neitsi“ ja „Maria Stuart“ (1923); Strindbergi „Tontide sonaat“ (1923), Tolleri „Liinkeman“ (1924), Ibseni „Peer Gynt“ (1927) jne.

Nüüd viimase tööna ta lavastas kultuurfilmi „Eesti raamat“, mis varsti tuleb linale.

Olgem väga õiglasel ja surugem P. Sepa kätt selle eest, mis ta kunstiinimesena keset rasket eluvõitlust tööd on teinud meie teatrielu rikastamiseks.

„Teatri“ järgmine number ilmub novembrikuu teisel poolel huvitava mitmekesise sisuga ja rikkalikult illustreerituna. Käsikirjad ja pildimaterjal selle numbri jaoks tuleb saata toimetusele hiljemalt 7. novembriks s. a., Tallinn, postkast 357. Toimetus ei vastuta pärast seda tähtaega kohale jõudnud kirjutuste paigutamise eest jooksvasse numbrisse.

Lähemais numbris muuseum:

Hanno Kompus — Kuidas peab mängima ooperis.

Voldemar Mettus — Lavakeel.

Eerik Laidsaar — Uusi tuuli väikelavadele.

Paul Sepp — Näitejuhi ABC (järg).

Hugo Laur — Praktilisi nõuandeid näojumestamiseks (järg).

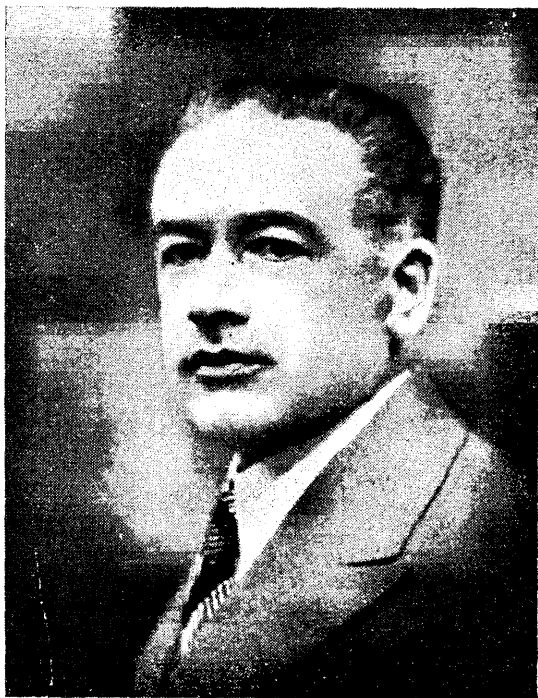
Soome teatrid 1935/36. a. hooajal.

Läti teatrid 1935/36. a. hooajal

ja teisi artikleid, kunstikroonikat kodu- ja välismaalt, anekdoote ja nalju jne. jne.

ALEKSANDER MÄGI

Märgib käesoleval hooajal oma 15-aastase kutselise lavategevuse juubelit



Aleksander Mägi

Voldemar Muttus

Aleksander Mägi on eesti näitlejaskonna sümpaatlikemaid kujusid — nii inimesena kui ka kunstnikuna. Selles on võinud veenduda kõik, kes on temaga kokku puutunud töö juures — kas tema näitejuhtidena või kaasmängijatena — aga ka igapäevases elus.

Suur optimism — see on joon, mis juubilaril on iseloomustanud ka kõige räbalamais seisukorris — ja neid on meie lavainimesed vähemal või suuremal määral kõik pidanud läbi elama.

„Draamateatri“ raskeilt päevilt on veel meeles Mäe ilusad ja sageli vägagi vaimukad naljad, milledega ta — tahtlikult või tahtmata — julgustas nii mõndki oma kolleegadest, kes olid pead norutamas.

Näitejuhtidel on hea töötada Mäega, sest ta on intelligentne, hoolikas ja suure distsipliinitundega. Ta oskab ilusasti varjundada, eriti hästi serveerida peent nalja, nii et see saab selgeks ka vähem intelligentsele pealtvaatajale. Suur enesedistsipliin

on tal ühendatud haruldase stiilikindlusega. Kui „Mikumärdi“ oli läinud juba 60—70 korda, oli draamastuudlaste eneste ütluse järgi Mägi — oma hiilgeosas popsina — ainus, kes raudse kindlusega pidas kinni näitejuhi poolt alguses ettemääratud raamidest.

Mägi oskab suurepäraselt anda mõnusa t koomikat, väga hästi süveneda väikekodanlase hingeelu banaalsusse, kusjuures see tema käsitusel on alati huvitav. Ta oskab seda väikekodanlast aga ka väga nauditavalt karikerida ja tal oma lavalises käsituses koguni lasta tõusta deemonlikkuseni (unustamatu mäng laekaga „Päranduslaekas“!).

Me kõik läheme meeleldi teatrisse, kui teame, et kaasa mängib Aleksander Mägi, sest tema mängu vaatame alati erilise mõnuga.

Saagu ta veel palju häid osi, et me võiksime teda sageli näha ta südameid soojendavas hiilguses!



LENCY RÖMMER

Pühitseb 24. oktoobril s. a. Töölaliste teatris oma 15-aastase kutselise lavategevuse juubelit. Ettekandele tuleb Rudolf Tõrõki ja Thomas Emõdi komöödia „Tütarlaps tänaval“.

Lency Römmer

Oskar Kurmiste

Lency Römmeri erialaks on — veetlevate noorte naiste ja elurõõmust ning heast tujust säravate (ent ka pisaraid valavate) tütarlaste kujutamine. Neid on ta oma 15-aastase kutselise lavategevuse kestes annud sellase galeriitäie, et nende loeteleminegi muutub võimatuks, kuigi igaihel neist on oma karakterne nägu ja tegumood.

Aga Lency Römmeri särtsu-täis tütarlaste seeria ei mahu kaugeltki ta 15-aastase kutselise lavategevuse raamidesse. Juubilaril asjaarmastajalik lavael algas juba varem — otse koolipingilt.

Kõnelemata Tallinna seminaari koolipidudest, kus Lency tihti näidendeis mängis kaasa, võttis ta juba mainitud kooli esimese klassi kasvandikuna osa ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Tallinna Osakonna näitekunsti harrastusist Tallinna Saksa teatri ruumides, kuuludes ühtlasi ka selle organisatsiooni juhtivate tegelaste hulka. Esimene esinemine Saksa teatri majas toimus juubilaril n.-n. esimesel „Eesti õhtul“ juba 16. oktoobril 1919. aastal, kus mängiti O. Lutsu „Arusaamatu lugu“ ja Lency täita oli peretütre osa selles. See esimene avalik esinemine sai ka alles 15-aastasele seminaari kasvandikule saatuslikuks. Kaasa aitas sellele kadunud K. Jungholz, kes noorele debütandile andis lootusi ja teda otse õhutas lavale minema. Siit peale L. Römmer (seekord kandes Rackfeldi nime) esines vist juba kõigis

ÜENÜTO korraldatud näidendeis nii Tallinnas kui ka väljaspool Tallinna, mängides muuseumis „Püve talus“ noorima tütre osa ja Mathildet „Pisuhännas“.

1920. aasta algul sattus Lency mõne teise seminaari kasvandikuga pooljuhuslikult „Draamateatri“ lavale, mängides väikest osa Anzengruberi „Ristitegijais“. Sellest ajast õieti algabki Lency Rackfeldi kutseline lavategevus ja 1920. aasta sügisest peale kuulub ta „Draamateatri“ alatisele koosseisule. „Draamateatri“ trupis püsib ta kuni 1923. aasta kevadeni, siis siirdub Pärnu „Endlasse“.

„Endlas“ jõudis juubilar töötada ainult ühe aasta, kuna ootamatu haigus kopsudes sundis teda kolima maale rahulikumas ümbruses.

Terviseparandamine ei kestnud siiski kaua ja juba aasta pärast näeme L. Römmerit jälle Tallinnas Saksa teatri laval, esiotsa A. Tuurandi ja R. Kleini poolt korraldatud lasteetendustel, 1925. aasta suvel ja talvel mängis ta kaasa vastloodud „Rändteatris“, kuna 1926. aasta algusest peale siirdub „Rahvateatrisse“, kus tegeleb kolm aastat.

1929. aastal kutsus Töölisteatri selleaegne näitejuht P. Sepp L. Römmeri mängima U. Sinclairi „Mobis“ peaosas. Ja sellest ajast peale kuulubki juubilar alatisele Töölisteatri truppi.

L. Römmeri kunstilistest saavutustest ei ole võimalik siinkohal pikemalt kõnelda.



MARTIN LIBENE

Sünd.: 21. III 1880
Surn.: 2. III 1919

13. märtsil s. a. avati Eesti Vabadussõjas Langenud Kangelasi Mälestava Tartumaa Komitee ja M. Libese Hana Korraldamise komitee poolt Tartu Peetri kalmistul Vabadussõjas langenud „Vanemuise“ näitleja Martin Libese hauale püstitatud mälestusmärk.

Tahaksin aga rõhutada, et L. Römmeri talent ei piirdu üksi võluvate tiitlarlaste meisterlike rollidega, vaid ta on annud ka terve rea tüsedaid ja elulisi karakterkujusid. Tuletagem meele vaid ta peenelt läbituntud Laurat „Pisuhännas“, Liisat M. Metsanurga „Umbrohu juurtes“ ja mõnd teistki. Alles äsja andis ta hea pr. Lücke

„Vaikses nurgakeses“, suutes esmakordselt vajalises usutavusega kujutada meile küllalt võrasse ühiskondlikku kihitusse kuuluvaidki inimesi. Vististi ei eksi ma, kui ütlen, et L. Römmer, veel jõudmata oma võimiste tipule, üllatab teatrihuvilisi just oma karakterkujudega. Selleks juubilarile jõudu ja püsivust!

TÖÖLISTEATER 1934/35. A. HOOAJAL.

1934/35 a. tegevushooajal oli üksikute näidendite menu Töölisteatri ärgmine	Mitu korda mängit.	Vaatlejate arv	Etendus-tulu Kr.	Keskmine kassa Kr.
1. A. Kitzberg „Enne kukke ja koitu“ . . (uus)	12	2.415	960 48	30 04
2. T. Pakkala „Parvepoisid“ . . (eelm. hooajast)	17	4.560	1.706.41	100.38
3. A. Mälk „Vaese mehe ututall“	10	2.432	850 61	85.06
4. V. Škvarkin „Võõras laps“	6	1.099	383.27	63.88
5. A. Kivi „Nõmmekingsepä“ (uus)	22	6.465	3 007.40	136.70
6. K. A. Hindrey ja J. Simm „Koopartütitel“	10	2.461	1.072.29	107.23
7. O. Luts ja A. Särev „Tagahoovis“	48	15 498	7.417 37	154.32
8. L. Holberg „Mäeküla Jeppe“	14	3.864	2.004.95	143.21
9. V. Katajev „Lilled tee“	15	4.104	1.791.49	119.43
10. S. Tradewell „Mašinal“	10	2.425	1 140.96	114.10
11. E. Vaigur „Kraavihallid“	18	6.331	2.858.71	158.78
12. Fr. Schubert „Kolme neitsi kodu“	9	2 462	1.346.98	149.64
Kokku	191	54.119	24.540.42	128.48



*„MEES MERELT“ — A. Mälgu näidend. Lavastus P. Sepalt
Juula Tapu — Mizzi Möller*

Laos Räimes — Al. Mägi

moosekant“, Cervantes „Don Quijote“, Daudet „Väikemees“, Malot „Perekonnata“, Dominik „John Workman“, Stevenson „Aarete saar“ j. t.

Loeteldud repertuaari teostatakse järk-järgult, aineliste võimaluste piires.

Noorsooteatri hooaja avamine on 13. oktoobril. Ettekandele tuleb G. Fröscheli „Admiral Bobby“ Paul Sepa lavastusel. Dekoratsioonid P. Raudveelt, kunstnik P. Linzbachi kavandite järgi.

TÖÖLISTEATER

Oskar Lutsu „Vaikne nurgake“

Kes meie kirjanikest on suutnud paremini näha aguli olustikku ja mõista äärlinna „Vaeste-patuste alevi“ inimeste hinge kui Oskar Luts? Loendamatus hulgas teoseis on ta ammutanud aineid ja tüübistikku Tartu aguli tühjemdamatust allikast ja loonud nii ühe „Tagahoovi“ teise kõrvale, ilma et autoril oleks vaja olnud ennast korrata või et ta jutustuste kangelased oleksid midagi kaotanud oma värskest vererohkusest ja inimlikust huvitavusest. Oskar Luts tunneb põhjalikult oma lemmikmiljööd, ta on mõistnud selle hinge. Ta kirjutab sellest siis ka mängleva kergusega, ei pinguta, ei taotelegi midagi uudset, kuid avastab nagu kogemata uusi, kirjanduses seni käsitlematuid maailmu. Ta ei püüa olla huvitav, kuid mõne väikese humoristlikult intiimse joonega maalib ta ometi lugeja silme ette terve omapärase maailma, teeb ligidaseks needki inimesed, kelle olemasolu hallus ja igapäevsus neid tavalisele vaatlejale ei lase saada nähtavakski.

Ühe parima O. Lutsu agulinovelli tegelasi katsus „Töölisteater“ möödunud hooajal kujundada elavaiks tüüpideks ja sel katsel ei puudunud ka teatud menu. „Tagahoovis“

rohkearvuline tegelaskond kujundus lavalgi küllalt eluvärskeks ja uudsekski vene pagulaste põhikihtide esiletoomisega. „Vaikse nurgakese“ dramatiseeringuga tahab teater laiendada O. Lutsu agulielanike galeriid ühe uue ühiskondliku kihituse suhtes.

Õigupoolest pole „Vaikne nurgake“ muud kui sama „Tagahoov“, ainult pisut ligemal kesklinnala, kõrgema müüriaga varjatud uudishimulike pilkude eest, täis ajaloolist väärrikuse tunnet, ent ka täis koltumise ja kõdunemise lõhna isegi kargeil kevadisel ja kirkail suvepäevil. Kui „Tagahoovis“ purskub esile rõhkava elu põhikiht, mil ei puudu oma vitaalsus, siis „Vaikne nurgake“ sarnleb rohkem muuseumiga, kus elusad muinsusemed Balti saksa lähemast suurest minevikust elavad ainuüksi oma „heade aegade“ mälestustest ja kirglikest lootustest, et „ega see kauaks nii jää“.

„Vaikne nurgake“ on nagu „Mahajäetud maja“, nagu mingi muinasjutuliselt sümbolne „Kirsiaed“, mida arenev elu ei ole mõjutanud, vaid vahest ainult purustab. Selle alatised elanikud — klassikalised Balti saksa tigidad ja kuivetanud neitslikud vanapiigid ning poolpimedad tädid, kes isegi oma sabata kassi neitsilikkuse säilitamise pärast on mures — ei ole vahest rohkem elukauged kui need ehtsaist päruneist ja kadakaist endised mõisaomanikud, kes hirmsa „ajaloolise ülekohtu“ tõttu olid sunnitud kolima „vaiksesse nurgakesse“, ent seal seda kurjemalt kiruvad toda neetud „matsiriiki“, kes „röövis“ nende maad ja metsad.

Seda „Vaikse nurgakese“, rahvalikumist“ kõige lähemas minevikus ja isegi vahest käesoleval hetkel on Oskar Lutsu kujutanud meisterlikult. Ta ei esine kohtumõistjana selle tegelaste üle, vaid erapooletu vaatlejana, keda huvitavad peamiselt inimlikud jooned. Selle ajaloolise muuseumi narrustelegi suhtub ta soojalt ja nii mõnegi kuju vastu ei saa lugejagi olla sümpaatiat tundmata.

Kui novelli dramatiseeringuna „Vaiksel nurgakesel“ ei ole ehk seevõrra dramaatilist selgroogu ja pinget kui seda oleme harjunud nõudma draamalt, siis selle puuduse tasub kuhjaga inimkujude intiimne värvikus ning omapärane olustik, milles need elutsevad. Pilku heita meie endise valitseva kihi ajaloolise „Tagahoovi“ kõrgete müüride taha, on ikkagi küllalt huvi pakkuv.

NARVA TEATER

Näitejuhi Ferdinand Pettai veerandsajane juubel

F. Pettai sündis 1888. a. Kaagjärve vallas Valgamaal talupidaja pojana. Oma sünnipaiga kohta ütleb F. Pettai ise: „Olen sündinud mitte kaugel Koiva jõest, ühe temase voolava ojakese kaldal, kus ülalpool mühavad põlised tammed ja teisel pool ilutseb lillerikas kaasik. Need kevadpäevad ei unune iial, mis mul seal lapsepõlves nagu unenägu kadusid.“

Alghariduse on ta saanud Kaagjärve valla- ja Valga linnakoolis. Pärast Valga linnakooli lõpetamist astus ta Peterburi Tšernjajevi keskkooli, mille lõpetas 1908. a. Õppis pärast keskkooli lõpetamist Zaslavski muusika-draama-koolis laulu ja lavakunsti, siirdudes sealt 1910. a. Vanemuise teatrisse, kus esines esimest korda direktor Menningi juhatusel näidendis „Oma jalgel“ võlanõudja osas. Oli ka lühemat aega „Estonias“, kust siirdus tagasi Peterburi end laulu alal täiendama; ühtlasi juhtis ta seal ka Noorsoo Seltsi näiteringi. 1913. a. näeme teda Pärnu „Endlas“, aasta hiljem näitejuhina „Säde’s“ ja hiljem jällegi „Vanemuises“ samal kohal. Pärast lühiajalist kaitseväetee-nistust jatkas ta oma tööd „Vanemuises“. 1931. a. siirdus ta Haridusliidu juure näite-kunsti konsulendiks. 1934/35. a. h-a. peale on ta Narva teatri näitejuht. On täien-danud end oma kunstis ja laulu alal korduvate välisreisidega Berliini ja Pariisi teatri-keskustesse.

Peale otsese lavatöö on F. Pettai tegelnud näitekunsti- ja laulupedagoogina. On korraldanud Eestis ja Riia Eesti Seltsis kokku ligi 70 teatrikunsti kursust ja on olnud neil õpetajaks. Operette on ta lavastanud üldse 62. Hoolimata sellest, et F. Pettai on tegelnud peamiselt operetilavastajana, on ta oma sidames tuline draamakunsti pool-daja. Nii on ta ka suure eduga esinenud paljudes draamades kandvates osades, samuti ka lustmängudes. Operettides on ta esinenud koomikuna.

Narvas näitejuhina tegutsedes on F. Pettai püüdnud tuua esile just nooremaid jõude ja on nende kasuks loobunud paljudest tema poolt juba varem meisterlikult ette-kantud osadest. Ka „Vanemuises“ töötades on F. Pettai toonud lavale ja õpetanud pal-jusid noori, kellest hiljem on võrsunud nimekad teatritegelased.

FERDINAND PETTAI

Pühitseb 3. novembril s. a. oma 25-aastase lavategevuse juubelit. Narva teatris tuteb sel puhul ettekandele komöödia „Äri ja armastus“ juubilariga peaosas.



Pole sugugi kerge 25 aastat veeta laval ja teenida endale nime. Eesriidetagune õhkkond on täis muresid ja närvlikkust, mida suudavad tõsiselt hinnata vaid need, kes ise on selles keerises. See on nagu suur võidujooks, kus püsima jäävad ja loorberiteni jõuavad vaid üksikud, kuna suurem osa siiski kord käima hakatud teel peab jääma maha. F. Pettai on vaevarikka töö järele jõudnud ära käia selle pika tee ja võib nüüd rahuldustundega vaadata oma senisele lavategevusele. Palju on meie lugupeetud juubilarile valatud naerupisaraid ja tõsistes osades ka kibedaid valupisaraid. F. Pettai kui tõsine lavakunstnik on võitnud kõikide lugupidamise ja austuse, ta on olnud pailapseks Tartu ja nüüd Narva teatri austajaile ja küllastajaile.

Oma 25-aastase lavategevuse juubelipäevaks on F. Pettai valinud 3. novembri, millal ta esineb „Äri ja armastus“es — Abrami osas.

Jatkugu lugupeetud kunstnikul veel palju tahet ja jõudu töötamiseks lavakunsti-põllul.

KURESSAARE TEATER

Varemail aastail püüdis Kuressaare Eesti Selts teatrihuviliste nõudeid rahuldada asjaarmastajate teatriga. Oli olemas vaid kutseline näitejuht, kuna tegelased töötasid tasuta asjaarmastajaina.

Kuna huvi teatri vastu on suur, publiku nõuded kasvavad, mandri kutselised teatrid Kuressaares ja Saaremaal võõrusetendusi andmas ei käi, siis — et asja korraldada paremini, anda sagedamini etendusi ja kunstilist tasapinda tõsta — kutsus K. E. Selts ellu kutselise teatri Kuressaare Teatri nime all. Teater on küll seltsi oma, aga töötab iseseisva ettevõtteks oma 4-liikmelise valitsusega eesotsas. Valitsuse esimeheks ja teatri majanduse juhiks on A. Elmik, kuna kunstiliseks juhiks kutsuti Riivo Kuljus, kes on aastaid töötanud näitejuht-instruktorina ja Narva teatri näitejuhina ning on tuntud hea organisatorina. Proua A. Kuljus, kui varem sel alal töötanu, võttis enda peale tantsu- ja liikumisjuhi kohustused. Andekamaist näitlejaist moodustati kutseline, tasu saav 8—10-pealine trupp, kuna rohkem osalisi nõudvais näidendeis asjaarmastajad neid aitavad. Tasu saajad näitlejad on kohustatud läbi kuulama-tegema lavakunstkursused, et saada tarvilisi elteadmisi ja juhtnööre lavatöök. Kursused korraldab teater.

Hooaeg avati 21. septembril A. Adsoni „Elava kapitaliga“. Repertuaaris on A. Mälgu „Mees merelt“ (mille esietendus on 6. oktoobril RA pidustuste puhul), Agape-tuse „Olen ma sattunud haaremi“, E. Wallace'i „Võlur“, A. Rahula „Randvee ja Mäe“,



M. MIKK-MURAKIN

Violetta — „Traviata“

„Eeskujulik abielumees“, „Doktor Ameerikast“, „Kui torm vaikib“, „Kiri“, „Inimene silla all“, operettidest „Marion“, „Mustlase kirk“, „Dolly“ j. t. Lasteetenduseks tuleb „Hüpnukkude meister“ j. t.

Teatrimajas teostati tänavu suurem ruumide ümberehitus — avaramaks tegemine. Ka näitelaval võeti ette suurem ümberehitus, seati üles ringhorisont, uuendati valgustuse seadeldist, muretseti hulk uusi dekoratsioone jne. Kogusummas anti näitelava peale välja üle 2500 kr. Alanud hooaeg töötab tuua Kuressaare teatriellu rohksti elevust, hoogsust ja kunstilist tõusu.

ENDLA TEATER

Endla teater avas hooaja pühapäeval, 22. septembril k. a., G. Verdi ooperiga „Traviata“ Ed. Lembergi lavastuses. Avaetendus oli ühtlasi debüüdiks Endla uuele primadonnale M. Mikk-Murakinile.

Olgugi et hooaeg avati ooperiga, ei tule sellest siiski järeldada, nagu hakkaks Endla harrastama ooperit järjekindlalt. Nagu varemailgi aastail, nii jääb ka edaspidi ooper Endla repertuaaris juhuslikuks. Kuigi leidub Endlale jõukohaseid oopereid, ei võimalda provintsiteatri töö iseloom alati küllaldaselt aega, mida nõuab ooperi ettevalmistus.

Tänavuse hooaja avaõhtu oli üks õnnestunuimaid nii kunstiliselt kui ka majanduslikult. Vaevalt on arvustus olnud kunagi nii helde komplimentidega Endla aadressil, kuna teisest küljest tugevad ja soojad kiiduavaldused täismajalt annavad julgust edaspidiseks tööks ja lubavad lootusrikkalt minna vastu uuele hooajale.

Teise esietendusena läks 28. sept. E. Vaiguri „Kraavihallid“ ja neile järgneb peatselt Knoblauch'i komöödia „Faun“.



*Maria Jotuni naljamäng „MEHE KÜLJE-
LUU“. Näitejuht K. Söödor*

*Pildil: apteeker Jussi Ollenberg (F. Tom-
berg) ja ta abikaasa Elli (O. Birk)*

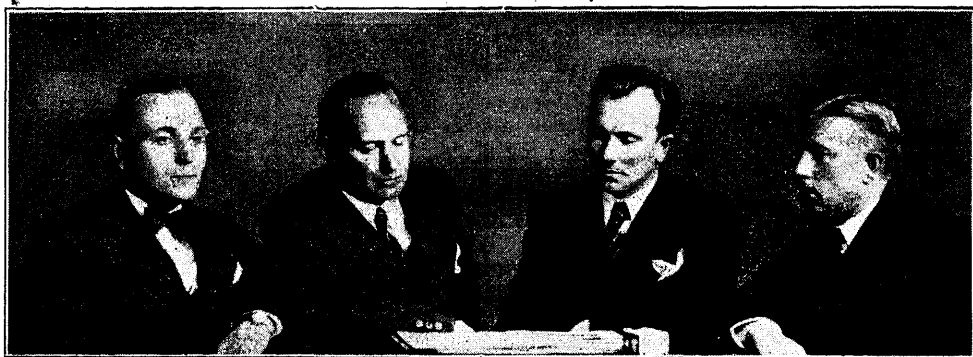
UGALA TEATER

Käesoleval hooajal on „Ugala“ toonud lavale M. Pagnoli „Fanny“, A. Sepa ja P. Ardna „Igavese legendi“ ning M. Johani „Mehe küljelu“. Viimase on „Ugala“ Eestis esimesena lavastanud. Ettevalmistusel on E. Vaiguri „Kraavihallid“, F. Molnári lastenäidend „Päl tänava poisid“, Aino Kalda „Mare ja ta poeg“ ja muusikalavastusist L. Ascheri „Bravo, Peggy“. Järjekorras ootavad A. Mälgu „Mees merelt“, O. Lutsu „Tagahoovis“ j. t. „Ugala“ on viimasel ajal käinud õige tihti maal sõnalavastustega ja teeninud haruldaselt sooja poolehoidu. Peaaegu alati on läinud etendused tulvil majadele. „Ugalal“ on kujunenud maal oma tõmbekohad, kus saavutatakse alati stabiilne kassa ja kuhu oodatakse „Ugalat“ iga uue tükiga. Maaringkonnist on tulnud algupärandite kohta juba n.-ü. ettetellimisi ja „Ugala“ püüab võimaluse korral neid kõiki rahuldada.

KANDLE TEATER

Käesolevat hooaega algas Kandle teater muudatuste tähe all. Muudatusi oli nii juhtkonnas kui ka tegelaskonnas. Kõige põhjalikum uuendav muudatus oli teatril hooaja alguseks kavatsatud vahekorra täpseks normeerimiseks „Kandle“ seltsiga, kuid seda oldi, kahjuks, sunnitud lükkama edasi teatrist mitteolenevaid põhjusil. Selle uuenduse edasilükkamine on küll suureks takistuseks töö intensiivsusele ja produktiivsusele ja jätab meie lõunapoolseima provintsiteatri töö suhtes niisama rasketesse tingimustesse nagu senini, kuid loodetavasti laheneb olukord varstigi rahuldavalt, nii et kõik pingutused, mis teatri valitsus on teinud koos näitlejaskonnaga olemasolu ajakohastamiseks, ei ole olnud asjatud.

Tähtsaks tehniliseks täienduseks on hooaja alguseks valminud ringhorisont. Ka valgustusseadeldis on korraldatud ümber, nii et, tänu praegusele teatricalitsusele, Kand-



Kandle teatricalitsus. Vasakult teine näitejuht E. Bergmann.

le lava võimaldab praegu igati korralikke ja efektseid lavapilte, milliseid senini oli võimatu läbi viia.

Muudatused tegelaskonnas, mõne näitleja ülemineku puhul „Vanemuisesse“, ei avalda mõju teatri tasemele, sest pisikese Võru asjaarmastajaist koosnev näitlejaskond pole kunagi olnud halb provintsi kohta ja praegu kannatab ta välja elukutselistegi mõõdupuuga mõõdetud kriitika.

Et Võrus kõvasti kritiseeritakse, seda on nii mõnigi elukutseline teater saanud tunda oma nahal Võrus ringreisil viibides. Oma näitlejaskond peab aga seda nõudlikku publikut rahuldama ja temalt saama isegi kiitust. Sealjuures ollakse Võrus võõraste vastu alati heatahtlikum ja lahkem.

Tänavune hooaeg avati A. Mälgu näidendiga „Mees merelt“ 28. sept. s. a. Selle avatendusega saavutati kohe tihe ja soe kontakt publikuga. Kuna teater püüab pakuda ainult head, ja sedagi parimal esitusel, võib arvata, et loodud kontakt jääb püsima kogu hooajaks. Hooaja repertuaaris on peamine rõhk pandud algupärandite lavastusele.

Jääks ainult soovida, et ka asjaomased ringkonnad väljaspool Võru omistaksid senisest rohkem tähelepanu meie lõunaprovintsi ainukesele teatrile, sest Kandle teater väärib seda.

Yahelugemisi teatrist ja teatriraivist

„Keegi laadaline“

Narva teatri vanem koomik Frants Malmsten on tuntud ka eraelus suure naljamehena. Ta löögivalmus pälvib sageli enam aplausi seltskonnas kui teatrilaval. Alati oskab ta leiutada mingi naela, millega kõditab publiku naerunärvi.

Hiljuti pidas Narva Võitleja sügishooaja avaballi Harmonii-klubis. Malmsten esines seal paari lauluga, olles ühtlasi ka konfereansjeeks. Ühel järjekordsel konfereeringul avastas ta endas luuletaja talendi ja teatas lavalt: „Nüüd laulab Narva teatri tegelinski proua Gerda Galinski.“

Ütlus tekitas saalis naerulagina ja aplausi. Keegi hõikas: — Ja mis tuleb siis?

Löögivalmilt vastas Malmsten:

— Selle järele tuleb väike tants ja siis laulab Malmsteni-Frants.

Just nagu Aho „keegi laadaline“!

Mõjuv vahend

Kui praegune Kuressaare teatri näitejuht Riivo Kuljus oli veel Riiks, siis oli ta näitejuhiks Narva teatris. Kui talt word seltskonnas küsiti, missugune juhtum lavatöös talle on teinud kõige enam peavalu, siis mõtles ta pisut ning jutustas:

— Vaat', pea võttis halliks Lehari „Mustlase kire“ esietendus.

— Nonohh! See läks ju väga hästi, imestab keegi, kes ise oli olnud esietendusel. — Eriti esimene pilt, kus Malmsten ja Villmann olid kahekesi lavale, tahtis naeruga hinge seest välja võtta.

— No vaat', see'p see tungi, lausub Kuljus kibeda näoga. — Eks Malmsten ja Villmann jäid kahekesi lavale, kus neil oli rääkida võrdlemisi vähe. Aga meestel polnud osad selged. Suures hädas kukkus üks im-

proviseerima ja teine ka. Lõuamehed mõlemad nagu nad on ajasid nad igavest jama iidamast ja Aadamast. Publik saalis mõirgas naerust ja see andis meelele veel enam hoogu. Inspitsient jookseb mulle ütleva, et tulgu ma ruttu ja tehku mis saab, nõndaviisi ei olevat see enam „Mustlase kirg“, vaid kurat teab mis — mehed vaidlevat juba seente sissetegemise viiside üle ja rahvas mõirgavat saalil lae pealt ära.

Jooksen siis kohe garderoobist alla nii nagu ma olen — pool vuntsi kleebitud, pool näpu vahel — ja hõikan tasakesi kulissi vahelt, et jätku, põrgulised, vaatus venib sedaviisi poole õõni. Aga nemad, ole lahke, hasardis. Ei pane tähelegi. Seentejutt oli juba läbi ja Villmann seletab midagi soolikavenitamise teradest. Orkestrijutt istub puldi taga ja vahib abiotsivalt ringi. Kat-sun veel kord heaga mehi ära kutsuda, aga kus sa sellega — mitte ei võta jutu- legi. Ei näe ega kuule kumbki. Siis mõtlesin, et kas nüüd lasta orkestril üks vägev valss lahti lüüa või eesriie ette tõmmata...

— Noh, ja kuidas siis sai? ei malda teised oodata jutu lõppu.

— Siis tuli asjaajaja Galinski ja tema nägemine andis mulle idee. Seletasin talle ruttu asjaloo ära ja Galinski läks lava kõrvale, võttis taskust kummekroonilise ning krabistas seda. Mõlemad mehed lavalt pöör-sid pilgud sinna, nägid Galinski käes raha — ja kohe oli dialoog lõpnud; nagu piit-saga pooleks löödud. Mõlemad tormasid ruttu lavalt ära Galinski suunas ja operett jätkus vahejuhtumiteta.

Praktiline.

„Vennasüda“ Vaino ja „suure häälega väike Rinne“ olid suvel Narva-Jõesuus publiku hädiks lemmikuiks. (Seejuures Vainot peetakse üldiselt boheemilaseks ja igati mosna-meheks, kuna aga Rinne kohta räägitakse, et ta olevat kangesti praktiline inimene. Selle viimase kuulduse põhjustas alljärgnev lugu.

Istub Vaino ühel lõunaajal kuurhoone einelauas, koos Boris Blinoffi ja pr. Rogenbaumiga, ning sööb lõunat. Samas avaneb välisusks ja sisse astub Artur Rinne. Valged püksid, sinine pintsak ja valge pea, astub ta leti ette ja lausub einelauapreilile:

— Üks naps.

— Kahekümneviieline?

— Kahekümmeline.

Preil valab napsiklaasi täis ja küsib:

— Suupisteks mida?

— Mitte midagi.

Seda kahekõnet kuuleb pealt Vaino. Ta nägu võtab isalik-mureliku ilme, kui ta pead vangutab ja etteheitvalt lausub:

— No oled sa, Rinne, ka joodikuks hakanud! Päris ilma suupisteta kaanid juba!

Rinne pöördub poolprofiili ja seletab süüdlase näoga:

— Ei-noh, ega's ma nii... Mul praegu kodus just lõunasöök pooleli... Lähen kohe laua manu ja hammustan karbonaadi peale. Elan ju siinsamas, ümber nurga.

Vaino ilme muutub lahkemaks.

— Ah sedasi, lausub ta. — Tähendab: kodus sööd lõunat ja siin viskad napsi. Hoiad viina niikaua suus või, kui koju saad?

— Mh-mh, kostab Rinne. Ta on oma napsiklaasi tühjendanud ja seisab juba uksele minekuvalmina.

Fantaasiat peab olema

Möödunud hooajal läks „Estonia“ lavalt Mirbeau näidend „Äri on äri“ Paul Pinnaga peaosas. Ühel etendusel selgus, et Pinna kõhuga pole kõik korras. Mitte just, et oleks olnud midagi hullu, aga siiski piisike „kojarevolutsioon“. Enne suurt etteastet teises vaatuses muutub asi veidi „kriitiliseks“. Pinna vaatab, et lavalt läheb parajasti armastajate stseen, kus tema tütar ahvatele perekonnas olevat noort agroomi endaga põgenema, ja kalkuleerib, et vahest jõuab veel korra lavalt ära minna. Ta kasutab selleks ülekäiku lava sügavuses, jättes aga tähele panemata, et vaheriie, mille tagant ta möödus, oli valgustatud projektsioonaparaadiga tagant ettepoole ja Pinna möödudes heitis valgus elusuuruse varju publikule nähtavalt vaheriidele. Sama teed tuli ta hiljem tagasi.

Möödub mõni päev ja üks teatriinimesi satub kohvikus laudkonda, kus kaks kujukuvat kunstnikku „analüüsivad“ ülalkirjel-datud etendust. Harutatakse läbi kõik, mis läbi harutada annab, ja lõppeks üks neist härradest on ülivaimustatud linale projek-teeritud Pinna kujust. Ta leiab, et see oli olnud „lavastaja poolt vaimukalt leitud võte armastajate ärevat stseeni illustreerida isa kaju projekteerimisega linale“, aga „miks ta just kaks korda pidi mööduma“, seda pidavat talle ära seletama too õnnetu teatri-inimene, kes sattus sellele laudkonda...

Aga see teatriinimene ei rikkunud nende härrade ülielavat teatrifantaasiat ja nad on seniajani arvamisel, et see oli lavastaja vaimukas võte.

„Kuldsed kandlid palmipuus“

„Pandorini“ vaim — see on üks eriline mõiste teatriinimeste juures, mille vastu eriti noorem näitlejate generatsioon peab visa võitlust, kuid milline on juurdunud niivõrd sügavale selleaja inimeste arusaamisse, et nad ei suuda sellest vabaneda, pidades seda sageli veel ideaaliks.

Siis, kui Töölisteater asus oma praegus-

tesse ruumidesse, hõljus seal täiel määral „Pandorini vaim“. Õieti oligi ruum esialgu üüritud „Pandorinilt“ üksikuteks etendus-teks ja „Pandorini“ mehed jälgisid siis, et nende ruumides ei tehtaks palagani. Eriti agar oli selles suhtes üks kingsepast juhatuse liige (võimalik aga ka, et ta oli pitsi-kaupmees või rätsep). Juhtus siis, et entusiasmist aetud trupp oli Hilda Gleseri juhatusel agarasti ametis Gorki „Põhjas“ ettevalmistusega, ja kui tükk oli jõudnud peaproovini, astus saali too agar härra ja küsis lahkkesti seletust, et mida seal tehakse, et kaitsakaid mehi ja litsakaid naisi on ruumid täis. Vastati, et harjutatakse Gorki „Põhjas“. Ahaa. Jah, tema teadvat seda tükkki, olevat ilus näitemäng ja tema tulevat ka sellele „pidule“, aga — kes mängib Gorkit? Küsimus lööb kõigepealt „pahviks“, kuid taibukad teatriinimesed leiavad varsti vastuse. Lendabki vastu pomm, et „oleme noor teater, meil polegi Gorkit, mängime ilma temata...“ See oli juba liig. „Pandorini vaim“ ajas end vimmata, manas maatas kunsti plagieerimise ja lubas hoolitseda selle eest, et niisugune vigurdamine ausa kunsti arvel lõpetataks. Ja kas usute või mitte, aga kõik nood lugupeetavad härrad protestiks kunsti mõnitamise vastu, 1931. aastal pärast Kristust, puudusid ülalnimetatud lavateose ettekandelt, hoolimata sellest, et neil oli kasutada tasuta üks rida (muidugi esimene — leentoolidega). Töölisteatri saalis, mida muidu nende poolt kasutati väga ohtrasti.

Kui vahest leidub inimesi, kes arvavad, et ega tänapäeval enam seda ette tule — on ju tänavu meil kultuuriaasta — siis nad eksivad. See „õnnis Pandorini vaim“ kroonib veel mõnegi „teatriasjatundja“ pead (neid leidub kõljal) ja levitab ümbrusse kopitanud lehka, kui ta põrutab rusikaga teatrijuhatuse lauale — „meie ajal nii ei olnud“.

„Tähe“ ja „saba“ külaskäigult

Ritva Aro (täht) ja Thure Bahne (saba) — ütlus on muuseas Thure Bahne leiutatud — särasid teepoolset komedina meie teatritaevas. Ritva (soomlased nimetavad oma lemmikuid üksnes eesnimedega: Paavo Nurmi on lihtsalt Paavo, teine spordisuurus Matti Järvelainen ainult Matti jne.), nii siis: Ritva saabus Tallinna teiskordselt ning avaldas oma muljeid ka vähem spontaanselt kui uustulnuk Thure Bahne.

Külaskäiguetenduste ajal servereisisid nii külalised kui ka meie näitlejad publikule üpris nauditavaid ex temporeid.

Agathon Lüdigi, kellest, muide, mõlemad külalised olid ülmas valmistuses nii näit-

lejana kui ka lavastajana, leiutas oivalise mõtte soome ja eesti lipuke si asetada ehitma Silva (Ritva Aro) pakke.

Samas operetis opereeris A. Lüdigi soomekeelsete sõnadega. Kui Silva (Ritva Aro) ütles veenvalt ja pisut põlglikult Bonile: „Sinä valehtelet!“, vaatas A. Lüdigi talle mõne hetke mõistmatult otsa ja vastas siis kiiresti: „Mis asja? Mina valahtolalaa...“ Ritva suutis vaevu hoiduda naermast...

Ritva on üldiselt väga humoorikas. Esmaordselt „Veenuses siidis“ esinedes ei suutnud ta säilitada tõsidust A. Vaino mängu juures ning naeris kõvasti ka sobimatul kohtadel. (Soomes oli ülemispani osa kujutatud kange, kõrgi ja kuiva, tseremoniaalse humooriga aadlimehena.) Üksnes A. Vaino nägemine mõjus Ritva naerunärvidele, nagu ta ise seda kurtis. Ritva meelest on A. Vaino mahlakas humor ületamatu. Külaline käis vaatamas Vainot ka näidendis „Kuivatage silmavett“ ja Shakespeare'i komöödias „Mida soovite?“. Teatrisaalis helises siis Ritva naer hõbekellukesena.

Thure Bahne harrastas tulisel eesti keelt ja omaski selles üllatavalt hea väljäreäkimise. Esimese külaskäiguetenduse õhtul jalutas ta enne etteastet lava taga edasitagasi ja kordas sõnu: „Tere õht-õ-õ — oliko se õö vaiko o-o — küll on raske! — — õhtust — — tere õhtust, naised, ah, ei: daamid ja herrad!“ Thure „maadles“ õ-tähega, mis teatavasti puudub soome alfabeedis, tundide kaupa ja saavutaski selles rahuldava hääldamise. Teatavasti kujunes tema sissetulek ja eestikeelne tertitus väga efektseks ja lähendas publikut lavale.

Thure „tuupis“ pähe teisigi eestikeelseid lauseid, kuid lavale saabudes unustas need. Nii õppis ta küsimust väikesele röövli saadikule: „Kuhu need hobused kadusid?“ ja oskaski seda ütelda sujuvalt. Laval aga moodustus lause: „Kuhu need hepused kadusid?“ Publik kviteeris selle naerupuhanguga. Eksimine on siin enam kui inimlik, kuna nimisõna sarnasus mõlemas keeltes on suur (hobune = hevonen).

Ritva ja Thure on iseloomudelt väga erinevad — Ritva äärmiselt tasakaalukas ja rahulik, Thure impulsiivne ja vilgas. Ritva hoiab oma talismani — kui tal sellane „lapselikkuse“ tunnus üldse on olemas — kusagil kohvri põhjas. Thure sametist koe-rake „Tumppu“ oli garderoobi laual ja sai lugematuid suudlusi (sic!) enne lavale minekut. Ritva surus tänuavaldusena tugevasti kätt, Thurele piisas alles tornikast sülelusest. Ritva on mõistlik ja kokkuhoidlik, Thure viskab mõistlikkuse nurka ja omab helde käe. Ühe sõnaga: Ritva on aju, Thure on süda. Täht ja saba...

Kroonika

● Saksa Riigiooperis teostati suve jooksul laianalustlik remont. Hitler, kellele esitati ümberehituse kavandid, valis arhitekt Paul Baumgarteni kava, kellele usaldati ka ümberehituse läbiviimine.

● Madridis ja Sevilleas peeti suvel rahvusvaheline autorite kongress, millest võtsid osa 47 rügi esindajat, kes on ühinenud Berni konventsiooniga. Järgmiseks kokkutulemise kohaks määrati Nürnberg. Autorite Liidu president on praegu Dino Alfieri, itaalia saadik rahvusvahelise autoriühingu juures.

● Rahvusvahelise draamakirjanike liidu uueks presidendiks valiti belgia-prantsuse kirjanik Henry Kistemacker, kes on ühtlasi prantsuse autorite ja komponistide ühingu esimees.

● Käesoleval hooajal tuleb Viini Riigiooperis esilavastusele suur ballett, mille muusika on Franz Lehari. Mõte anda Riigiooperis balletti Lehari muusikaga sai alguse juba ajal, kus „Güdüitta“ sai nii võraturu menu osaliseks. Balletile ennustatakse suurt menu, kuna see annab suuri tantsulisi ja lavastuslikke võimalusi. Lavastab Margarete Wallmann.

● Kuulus Viini ooperistar Marie Jeritza, kes ka meie kinopublikule tuntud, sõidab lähemal ajal Hollywoodi, kus ta Metro-Goldwyn-Mayeriga on sõlminud aastalepingu. M. Jeritza lõpetas hiljuti suure turnee Ameerika Ühisriikides, kus ta laulis „Tosca“, „Turandotis“, „Carmenis“, „Lo-hengrinis“ j. t. ning kõikjal tormiliste kiiduavaldustega vastu võeti.

● Viini „Scala“ teatril on õnnestunud saada Franziska Gaal'ilt nõusolek võõrustendusteks. Teatavasti on Fr. G. seni esinenud ainult filmis ja on meiegi kinopubliku lemmik. Ka kutsuti F. Gaal käesolevaks hooajaks Hollywoodi, kuid sellele ettepanekule on F. Gaal annud kindlalt eitava vastuse.

● „Theater an der Wien'is“ käivad ettevalmistused „Dubarry“ lavastamiseks. Seda operetti võiks nimetada „kostüümide operetiks“, kuna operett käsitleb just Louis XV ja Dubarry hülgega. Madam Dubarry traagiliselt lõppu operetis muudugi ette ei tule. Libretto on Paul Knepler uuesti läbi töötanud ja tegevuse 11 pilti jaotanud, mis pöördlava juures on tehniliselt kergesti läbiviidav.

● Viini Burgtheater'is läks neil päevil Shakespeare'i „Othello“ täiesti uues lavastuses, kusjuures Jago osa mängis kuulus Werner Krauss, kes on tuntud ka meie kinopublikule. Publik võttis lavastuse vastu tormilise kiiduavaldusegaga.

● Theater an der Wien kavatseb tuleva aasta veebruaris tuua Reinhold Schünzeli uuslavastusel Lehar'i „Löbusa lese“. Eten-dusele loodetakse head edu, kuna peaosad on antud tuntud Jarmila Novotna hooleks.

● Viini teatriringkonnad on eelil: Fritzzy Makary on jälle Viinis. Loodetakse armastatud kunstnikku pärast kauast äraolekut jälle laval näha. F. M. on annud lubaduse esinemiseks, kui ta tunneb, et mõni osa „teda kutsub“, olgu see siis sõna- või laulumängus.

● Züriichi Linnateatris tuli esmakordsele ettekandele Oskar Straus'i uus operett „Kolm valssi“. Tegevus sünnib Viinis aastalt 1865, 1900 ja 1935. Lavastas Karl Goldner.

Võiks märkida, et teater oli mitu nädalat enne esietendust välja müüdnud ja Oskar Straus külvati väimustatud publiku poolt üle kiitustega ja lilledega.

● Viini Rügiooperi juhatusel on tehtud ettepanek tulla 1937. a. Pariisi maailmanäituse puhul võõrustendusi andma. Si-duvat nõusolekut selleks veel antud ei ole, kuid asja vastu tuntakse elavat huvi, kuna see oleks ääretu propaganda Austria teatrikunstis heaks.

Viinlased seavad eeltingimuseks, et ettekanded toimuksid Pariisi Suures Ooperis. Tähtajaks oleks mai- või juunikuud ja ettekandele peaksid muuseas tulema „Figaro pulm“, „Valküürid“, „Don Carlos“ ja „Fidelio“ — kõik Viini silmapaistvamate jõudude osavõtul. Etenduste üldarv oleks 10.

● Et selleaastased Salzburgi pidumängud said võraturu menu osaliseks, on pidumängude toimkond töötanud välja projekti, mille põhjal toimuksid paralleelselt suviste pidumängudega ka talvised mängud. Pidumängud kestaksid 20. dets. 1936. a. — 1937. a. jaanuarini ja need aitaksid ühtlasi kaasa Austria talvespordi hooaja elustamiseks.

● Albert Bassermann on ka käesolevaks hooajaks sõlminud lepingu Viini Saksa Rahvateatriga võõrustenduste andmiseks. Esimeseks mängib ta Ibseni „Seltskonna tugesed“ konsul Bernick'ina oma hülgesea. Järgnevalt esineb ta Philipp'i „Gentlemen'is“ ja teistes.

● Comedie Française'is läheb pidevalt Victorien Sardou ja Emilie Moreau komöödia „M-me Sans Gene“ väljamüüdnud majale.

● Suure menu osaliseks sai meie publikule tuntud „Valgehobu võõrastemaja“ Pariisi Mogadori teatris.

● 9. oktoobril pühitses Pariisi Ooper Camille Saint-Saëns'i 100. sünnipäeva suure meistri dramaatilise meisterteose „Simson ja Delila“ lavastusega.

Teatri juhatus tegi kõik, et anda sellele õhtule eriliselt suursugust ilmet. Uued dekoratsioonid, uued kostüümid, näitlejate parim koosseis — kõik pidi selleks aitama kaasa.

Õhtu õnnestus suurepäraselt, teater oli täis kiihtud viimse võimatuseni, kusjuures etendust jälgisid Prantsuse nimekaamad poliitika- ja teaduseinimesed.

● Pariisi Madeleine'i teatris tuli esmakordsele lavastusele Sacha Guitry komöödia 5 vaatuses proloogiga „Maailma lõpp“. Täikile jagavad kiitust nii publik kui ka arvustus ja tuntud Pierre Seize tituleerib esietendusõhtut „Pariisi — ja järelikult kogu maailma — ilusamaks õhtuks“.

● „Kameeliadaam“ M. Soria'ga peaosas läheb Pariisi Sarah Bernhardt'i teatris juuba kauemat aega võrratu menuga.

● Balti riikide kultuurilise koostöö edendamiseks otsustas Leedu riigiteater võtta oma praeguse hooaja repertuaari 2 eesti ja 2 lüti lavateost. Valikut ei ole veel tehtud.

● Nõukogude Liidu keskkomitee otsustas annetada „Punase töökuu“ aamürgi vabariigi rahvaartistile Vassili Katšalovile ta 60. sünnipäeva ja 40-a. lavategevuse puhul.

● Londoni Gaietheatre kavatses käesoleval hooajal tuua inglisekeelses esilavastuses tsükli Schnitzleri „Anatol“-dialoge. Nagu teada, oli Schnitzler seni Londoni lavadel võõraslapse seisukorras, ja peab märkima, et ta teosed sünn alles pärast ta surma hakkavad leidma menu.

KIRJAD TOIMETUSELE

Väga lugupeetav „Teatri“ toimetus!

Värskes, septembrikuu „Teatris“ teatavad üksikud teatrid oma uue hooaja töökavadest. Draamastuudio teater märgib muuseas, et „25 aasta jooksul ei ole Eestis Ibsenit enam antud, on tõusnud uus rahvapõlv, kes Ibsenit enam ei tunne“. Üht Ibsenit, ja nimelt norra kirjanikku Henrik Ibsenit, on minu teada viimase 25 aasta jooksul Eestis küll „antud“. „Vanemuise“ teater mängis mõned aastad tagasi väga edukalt, mitte ainult Tartus, vaid ka küllaskõuetendusel Tallinnas, selle Ibseni „John Gabriel Borkman'i“. Umbes 7—8 aastat tagasi lugesin väga kiitvaid arvustusi Henrik Ibseni „Võitlus trooni pärast“ ja „Peer Gyndi“ kohta „Vanemuises“. „Estonia“ teater mängis 20 (mitte 25) a. tagasi ikka sama Ibseni „Hedda Gablerit“, sõja ajal ta „Naist merelt“ ja vast 7 aastat tagasi „Peer Gynti“. „Peer Gynti“ mängis hiljem ka Narva teater ja vast möödunud aastal Pärnu „Endla“ teater. Need on andmed, mis on haaratud huupi mälust. Kui aga sorida teatrite statistika raamatuid, siis tuleb Ibseni repertuaarile meie teatris viimase 25 aasta jooksul veel mõndki lisaks. Seoses sellega kergib nüüd uudishimulik küsimus, millele ma „Teatrit“ kui asjaomaselt ja teadjalt poolelt loodan lahket vastust: Kas Draamastuudio ei loe ülalmainitud teisi eesti teatreid üldse Eestis asuvaiks? Või on nad nii tähtsusetu, et nende antud Ibsen arvesse ei saa tulla? Või aga on Draamastuudios mängitava „Kummituste“ autor Ibsen mingi teine suurmeister, kellest viimase 25 aasta jooksul teatrist huvitatud rahvapõlvel pole tõesti aimu?

Tõsise lugupidamisega

Ants Lauter.

Tallinnas, 26. sept. 1935.

Uudishimulikule Ants Lauterile

„Kummituste“ autor Henrik Ibsen on küll „Hedda Gableri“, „John Borkmani“ ja „Peer Gynt'i“ autor. Aga Ibsen on ka üldse suurimaid draamakirjanikke maailmas ja Ibsen on Ibsen just oma sotsiaalsete teemade ja seltskonna kriitika poolest, nagu need esinevad „Kummitustes“, „Seltskonna tuges“, „Rahvavaenlases“ jne.

Kui Eesti suuremad elukutselised teatrid veerandsajandi jooksul on kahes linnas („Estonia“ — 3, „Vanemuine“ — 3) annud kõigest kolm perekonnadraamat, ühe ajaloolise draama ja ühe romantilise „Peer Gynt'i“, siis võib küll ütelda, et Eestis on tõusnud uus rahvapõlv, kes Ibsenit enam ei tunne, sest et Ibsenit kui Ibsenit pole mängitud.

Henr. V.

Vastuseks eelmisele:

Ahaaa!

Ants Lauter.

Novembris avatakse lavakunsti ja -kirjanduse kuukirja

TEATER

tellimine 1936. aastaks

Ajakiri „Teater“ ilmub 1936. a. 9 numbrit, üksik number 25 senti, aastakäik kojusaatmisega kaks (2) krooni. Ajakiri ilmub heal paberil, iga number vähemasti 36-leheküljelisena ja on väga rikkalikult illustreeritud.

Tugev alatiste tellijate kaader võimaldab meil edukamalt täita oma ülesandeid ja iga teatri- ja kunstisõber aitab oma tellimisega selleks kaasa.

Lähemalt novembrikuu numbris!

JULIUS KULL

RÄTSEPAÄRI

TALLINN, S. KARJA 6-3,
TEL. 468-37


● IGAKS HOOAJAKS ELEGANTNE
MEESTERIETUS TELLIMISE PEALE ●
KOHALE JÕUDNUD INGLISE RIIDED
JA MUSTRID TELLIMISTEKS SUU-
RES VALIKUS ● I-KI. TÖÖ VASTUTU-
SEGA ● MÕÕDUKAD HINNAD ●

Pagari ja kondiitriäri/kohvik

H. Laas

Tallinn, V. Posti 7

telefon 446-57



KÜTTEKRIIS ON PUHA LUULE!
ODAVAT KÜTTETURVAST
JATKUB KÕIGILE.
HINNAD ENDISEDI!

RIIGI TURBATÖÖSTUS
TATARI 1.

TELEFON
456—62.
430—32.

E. K. T.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükkkoda, Pikk t. 2. 1935.